

Anna Vermuers

door E. Serdes

Nijkerk-G.F. Callenbach

ANNA VERMUERS

EEN HELDIN DES GELOOFS EN DER LIEFDE

EEN VERHAAL UIT DE DAGEN DER HERVORMING

(VERVOLG OP DE SLANG IN HET PARADIJS)

DOOR

E. GERDES

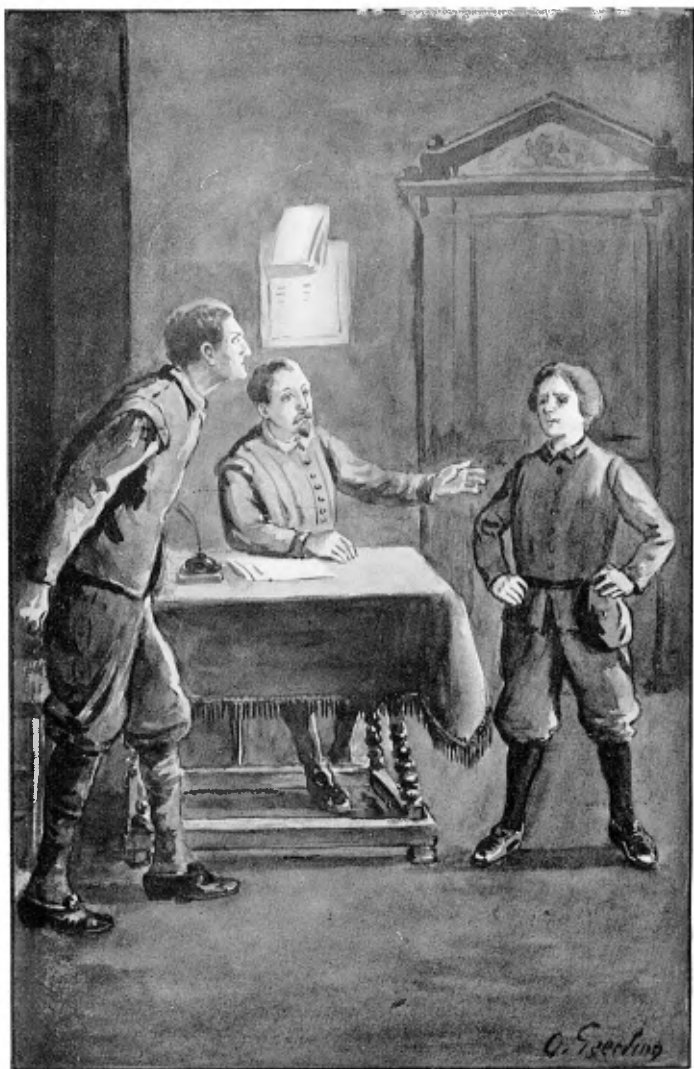
VIERDE DRUK

NIJKERK — G. F. CALLENBACH

„Houd uw mond, kleine schelm!”

I.

WAARIN WIJ MET HET GEZIN VAN EEN ANTWERPSCHEN KORENKOOPER BEKEND WORDEN.

In een der straten van de oude stad Antwerpen stond in het jaar 1566 een klein huis, dat er van voren onaanzienlijk uitzag en een vreemde vertooning zou maken, als het tusschen de moderne gebouwen van den tegenwoordigen tijd was geplaatst. Thans bouwt men alles luchtig en licht, met hooge vensters en breede glasruiten, maar destijds waren de burgerhuizen steenklompen, dompig en donker. De vensters waren laag en voorzien van dikke zware luiken, terwijl men uit één van onze hedendaagsche winkelglasruiten wel al de ruiten kon snijden, die voor een geheel huis uit den ouden tijd benoodigd waren. De pui van het bedoelde huis stak wel een voet breed over het ondergedeelte uit, en boven de deur was een soort van luifel aangeklampt, die men, als men het niet beter wist, voor 't klankbord van een preekstoel zou hebben aangezien. In de breede lijst van die luifel waren eenige versieringen aangebracht: kunstig uit hout gesneden figuren, mannen voorstellende, die korenzakken op hunne schouders droegen, terwijl anderen bezig waren koren in een schip te laden. Deze figuren waren echter niet bloot tot versiering gemaakt, maar hadden ook ten doel den voor-

bijganger bekend te maken, dat in dit huis een handel in granen werd gedreven, en inderdaad was de bewoner een korenkooper, en gansch Antwerpen wist, dat sedert onheuglijke tijden in dit huis een korenhandel gedreven werd onder de firma van Adriaan Vermuers.

In het begin van den zomer van bovengemeld jaar trad, tegen elf uur des morgens, een man dat huis eenigszins haastig binnen, liep een lange donkere gang, bezijden een smalle trap door en bereikte een achtervertrek, waarvan hij de deur opende, terwijl hij tegelijk het hoofd naar binnen stak.

»Zijt ge nog hier, Pierre?« vroeg hij aan een jongen, die nauwelijks veertien jaar telde en bezig was met verschillende graansoorten in kleine zakjes te doen.

Zonder antwoord af te wachten, vervolgde hij :

»Dat is goed. Ge zijt er nog, zie ik. Laat de zakjes liggen en loop eens vlug naar schipper Gelle op den Oever, en zeg hem, dat hij zoo spoedig mogelijk hier moet komen.«

De jongen liet dadelijk zijn werk liggen en zag den spreker aan, terwijl er in zijn oog iets guitigs flikkerde en om de hoeken van zijn mond een glimlach speelde.

»Maar als Gelle de schipper niet thuis is?« vroeg hij.

»Dan doet ge de boodschap aan een der huisgenooten,« sprak de man.

»Maar als er nu niemand thuis is?« vroeg de jongen andermaal.

»Och, wat vraagt ge weer veel!« riep de man, terwijl hij thans binnentrad. »Ge hebt altijd zooveel onderstellingen, en elk oogenblik hebt ge een m a a r op de lippen.«

»Maar zulk een maar is noodig, heer Vermuers,« zei de jongen schertsend, »want als ik terugkom, en ik kan u geen bevredigend verslag van mijn boodschap brengen, dan zijt

gij knorrig en noemt mij een dommen jongen, — en dat ben ik immers niet !«

»Ge hebt gelijk, Pierre,« sprak Vermuers, die niemand anders was dan de korenkooper van dien naam. »Doch zeg me eens, waarom onderstelt ge, dat de schipper niet thuis is ?«

»Ik zou denken,« was het antwoord, »dat een schipper meer in zijn schip dan in zijn woning behoort. Maar buitendien, ik heb gehoord, dat Gelle dikwijls naar Berchem of Borgerhout kuiert.«

Vermuers verbleekte eenigszins bij het hooren van die namen, hoewel Berchem en Borgerhout slechts dorpen waren, of eigenlijk voorsteden van Antwerpen.

»Dat zijn zijn zaken,« bromde hij binnensmonds, »dat moet hij weten.«

»En . . . .« vervolgde Pierre, »hij gaat zelden alleen derwaarts.«

»Dat zijn ook mijn zaken niet. Voor mijn part, al wou hij er met zijn geheele gezin heengaan.«

»Dat doet hij ook wel eens,« zei Pierre, »en daarom moest ik u vragen, aan wien ik uw boodschap moet afgeven, als er niemand thuis is.«

Vermuers kon een glimlach niet onderdrukken.

»Nu, ga er maar eerst heen, en als ge niemand thuis treft, kom dan terug. Maar zeg mij : is er niemand hier geweest, terwijl ik uit was ?«

»Ja, heer Michel. Hij vroeg naar u en naar uw zuster Anna. Uw zuster wilde hem evenwel niet te woord staan, en gij waart er niet. Ik heb hem gezegd, dat gij denkeliijk over een uur terug zoudt wezen.«

»En wil hij terugkomen ?«

»Ongetwijfeld. Ik zal blijde zijn, als hij komt, terwijl ik

uit ben, want ik zie hem even gaarne als mijn overleden neef Jean de Decker.«

»Maar die is immers dood, zegt ge.«

»Juist daarom. Ik zou de koorts op mijn lijf krijgen, als die eensklaps voor mij stond, want men fluistert in de Suriestraat, waar ik, zooals ge weet, woon, dat die neef niet rusten kan vanwege al het geld, dat hij op slinksche wijze naar zich toe geschraapt heeft, en . . . . heer Michel moet wel eenigszins op hem lijken . . . . Doch ik ga heen.«

De jongen zette een licht hoofddeksel op, groette zijn patroon en vertrok.

De heer Adriaan Vermuers zag den jongen na en bleef eenigen tijd in nadenken verzonken. Daarna ontdeed hij zich van zijn schoudermantel, strikte den breeden halskraag los, nam den donkerbruinen flambard van het hoofd en legde al die voorwerpen op een stoel, terwijl hij plaats nam voor een tafel, die met papier en schrijfgereedschap bedekt was. Hij raakte echter niets daarvan aan, maar zette den elleboog op de tafel en liet het hoofd in de vlakke hand rusten.

Er ging veel om in zijn gedachten. Hij had een drukken handel, er was veel vraag naar granen, maar de schippers en voerlieden waren te vangen als alen bij den staart, daar zij niet slechts gedurig voor anderen vrachten te bezorgen hadden, maar nog andere dingen naliepen, die met den handel niets gemeen hadden.

Antwerpen namelijk was een van die steden der zuidelijke Nederlanden, waar de hervorming meer dan elders in dit gebied een vasten voet gekregen had. Reeds vóórdat er een hervormd prediker uit Zwitserland verschenen was, had die stad de hervorming begroet, gelijk men dit lezen kan in het werkje: Chronycke van Antwerpen sedert het jaar 1500, bladz. 8, waarvan Erasmus in een zijner brieven, gedag-

teekend 30 Maart 1519, melding maakt. In weerwil van het streven van keizer Karel V om de hervorming uit zijn rijk te weren, waren velen van zijn onderdanen, die omgang hadden met kooplieden uit Bremen, Wismar en de landen aan de Oostzee, ongehoorzaam genoeg om de schriften van Luther niet alleen te lezen, maar ook te vergelijken met hetgeen de Roomsche kerk leerde, en dit viel uit ten voordeele van de eerste. In dit opzicht heeft de handel groote diensten aan de hervorming bewezen, en het is dan ook geen wonder, dat zij, die heden ten dage het Evangelie aan de heidensche volken trachten te brengen, dikwijls beproeven handelsbetrekkingen met hen aan te knopen.

Maar de hervorming zou niet ongestoord haar licht doen schijnen. Evenals de zon meermalen door zwarte wolken verhinderd wordt haar verkwikkende stralen uit te schieten, evenzoo waren onwetende menschen en ijveraars zonder verstand gedienslige handlangers van een blinde regeering, om met alle kracht het licht des Evangelies uit te dooven. Het baatte hun echter weinig. Juist hun vervolgzucht wekte belangstellende mannen op, om de leer der hervorming te onderzoeken; en het waren niet alleen leeken, die zich aan het werk begaven, maar ook priesters beijverden zich gebruik te maken van de vrijheid, waartoe een ieder van God geroepen wordt. In het jaar 1520, of iets later, gaf een kloosterbroeder, Nicolaas Peeters genaamd, een boekje uit, getiteld: »Sermoenen of uitleggingen op al de Evangeliën van de vasten,« waarvan een uittreksel gevonden wordt bij Isaac Lelong, »Kort historisch verhaal van den eersten oorsprong der Nederlandsche Gereformeerde kerken onder 't Kruys,« Amsterdam 1751. Dit boekje opende vele oogen voor de heerlijkheid des Evangelies, maar riep ook een vervolging tevoorschijn, die duizenden menschenlevens gekost heeft.

Brandstapels, schavotten, galgen en foltertuigen, dat waren de wapenen, waarmede staat en kerk de geloovigen wilden uitroeien. Velen vluchtten in die dagen naar Kleef; en Wezel, een der eerste echt Protestantsche steden, opende met vreugde haar poorten voor de Antwerpsche kooplieden, die evenwel, toen de vervolging een weinig luidde, tengevolge van oorlogen, waarin Karel V gewikkeld was, in stilte terugkeerden, maar vergezeld van anderen, die hier de waarheden des Evangelies kwamen verkondigen. Lutherschen en Calvinisten, Vlaamsche, Waalsche en Duitsche predikers drongen door de poorten van Antwerpen binnen, tot ergernis van den keizer, die, toen hij de Belijdenisschriften der Luthersche kerk, bekend onder den naam van Augsburgsche Confessie, gelezen had, uitriep: »Wie mij de mis ontnemt, rukt mij het hart uit het lijf.« En wijl hij de mis wilde behouden, onkundig als hij was, liet hij toe, dat tijdens zijn verblijf te Brussel de aanhangers der hervorming geradbraakt, gevierendeeld en verbrand werden.

Ook te Antwerpen zat de inquisitie niet stil, vooral sedert in 1550 het Edict der vervolging opnieuw was afgekondigd; en behalve vele openbare terechtstellingen van dusgenaamde ketters, nam zij zelfs het middel te baat, om de huizen van verdachten in brand te steken en te beletten, dat iemand aan de vlammen ontkwam. Ongelukkiglijk waren de aanhangers der hervorming onderling zeer verdeeld. De Lutherschen zwoeren bij Luther, de Calvinisten bij Calvin, en beiden zwoeren elkander den ondergang. Hierover juichte de Roomsche kerk, die meende dat het den aanhangers der hervorming zou gaan als in de fabel den twee leeuwen, die, toen zij elkander ontmoetten, te zamen vochten en elkander verslonden, zoodat er niets van overbleef dan het pluimpje van hun staart. Doch hoe rampzalig deze twist

ook was, hij had ook een goede zijde, en hoeveel moeite zich de Spaansche spionnen ook gaven om allerlei kwade geruchten van de hervormers uit te strooien, toch konden zij niet beletten, dat vele Roomschen de wederzijdsche geschriften van Lutherschen en Calvinisten lazen, en velen eindigden met zich bij een van beiden aan te sluiten.

In het jaar 1564 werd De Smedt te Antwerpen verbrand. Wij hebben de bijzonderheden van die schandelijke daad reeds medegedeeld in ons werkje, getiteld: *De slang in het Paradijs*, waar deze martelaar des geloofs voorkomt onder den naam van Fabricius, en willen thans overeenkomstig onze belofte, aan het slot van laatstgemeld verhaal gedaan, de geschiedenis der hervorming en van eenige gedenkwaardige personen voortzetten.

Bij gelegenheid van het verbranden van Fabricius was er, gelijk gij u herinneren zult, oproer onder het volk ontstaan, of beter gezegd, het volk keurde luide de voltrekking van dit vonnis af. Terwijl de martelaar naar de strafplaats geleid werd, vergezelde hem een groote schaar ontevreden, die met luider stemme den 130sten Psalm zongen, terwijl zij tevens de magistraatspersonen en den beul met steenen wierpen. Zooals wij weten, werd Fabricius hierdoor niet gered, en koning Filips II wilde zich op de Antwerpenaars wreken tengevolge van dit verzet. Doch hij vergat, dat als een volk zich vereenigt om het hoofd te bieden aan geweld en dwingelandij, het geweld spoedig te kort schiet. Bij den dood van Fabricius bleek, hoe talrijk de aanhangers der hervorming in en rondom Antwerpen waren. Voortdurend kwamen er predikers uit Genève, die te Berchem en Borgerhout — twee dorpen dicht bij Antwerpen — het Evangelie verkondigden, terwijl de Lutherschen voortgingen met hun leer te verbreiden in Kiel, ook in de nabijheid van laatstgenoemde

stad; en meer dan ooit was de drukkunst bezig het volk met de Heilige Schrift en met de boeken van stichtelijken en leerrijken inhoud bekend te maken. Zoo verscheen omstreeks dien tijd een werk, voor welks maker men zekeren Willem van Haecht houdt, getiteld: »Alle de psalmen des conincklycken propheten Davids medt de christelycke loffsangen, gebeden en danckliedekens soo t' Antwerpen (in de christelycke gemeynte van 't Augsburgsche confessie) tot loff, prijs ende eere des allmachtigen Godts ordentlijk gesongen worden, uyt veel sangboecken tot dienst ende profydt van alle christenen tsamen vergadert, gecorrigeert, vermeerdert ende uyt de Hoogduytsche in de Nederlantsche tale ende dicht overgesedt.« Vroeger waren er ook reeds liederen en psalmen gedrukt ten dienste der gemeente in de samenkomsten, zoodat de Christenen in Antwerpen en omstreken reeds een aardige bibliotheek van geestelijke boeken bezaten, onder welke de zoogenaamde Institutionen van Calvijn en de catechismussen van Heidelberg en Emden naast het Woord van God de voornaamste plaats bekleedden. Deze waren de werktuigen, de middelen ter bekeering van het volk. En waarlijk, er hadden dan ook veel bekeeringen plaats. Waar de mensch deze ijverig en in oprechtheid zoekt, blijven zij niet uit. De Antwerpsche Christenen waren der hervorming uit innige overtuiging toegedaan, en velen smaakten vrede te midden der onrust om hen heen, zelfs met het gezicht op tijden van nog zwaarder vervolging. Zij gevoelden zich sterk in God, en dit dreef hen dan ook om vlijtig de samenkomsten der geloovigen te ondersteunen, de prediking buiten de stad bij te wonen, en in eigen kring het Woord van God te lezen en te onderzoeken.

Maar niet slechts de Antwerpsche kooplieden en de rede-rijkers van die dagen, maar ook vele edellieden kleefden,

't zij openlijk of, uit staatkunde, meer bedekt, de hervorming aan, en ik behoef u slechts de namen te noemen van Brederode en vooral van Prins Willem van Oranje, welke laatste bijzonder Antwerpen genegen was, om u te overtuigen dat deze stad een der hoofdzetels der hervorming was. Openlijk werden te Berchem en Borgerhout de kinderen naar den regel der Hervormde kerk gedoopt, huwelijken ingezegend en dooden ter aarde besteld. Soms begaven zich vijftien duizend menschen naar Berchem, om daar een wederlegging te hooren van de Roomsche dwalingen, hetzij door Kaspar van der Heyden, George van den Bussche, Jean Taffin, die later hofprediker werd bij Willem van Oranje, of van anderen, die allen de leer van Calvijn toegedaan waren. Voorzien van een herkenningsteeken op mouw of aan hoed, vergezelden zij ná de prediking den leeraar naar zijn woning, en met opgeheven stokken zongen zij als uit één mond een van die geuzenliederen, die oudtijds het hart verkwikten, het geloof versterkten en den moed verlevendigden.

Het spreekt vanzelf, dat deze openbare handelwijze der hervormden aan de landvoogdes, die te Brussel in naam van den koning regeerde, aanstoot moest geven, en niet slechts haar, maar aan allen, die het met Rome hielden. Zij schreef hierover aan den markgraaf van Antwerpen, Jan van Immerseele, en deze was verlegen met het antwoord. »Mevrouw,« schreef hij aan Margaretha van Parma, »het volk stroomt uit alle poorten naar Borgerhout, en de persoon, dien ik er heen gezonden heb om te zien wat er gaande was, deelde mij mede, dat de bijeenkomst (in de open lucht gehouden) zoo talrijk was, dat de helft van de saamgevloeiende menigte den spreker onmogelijk heeft kunnen verstaan.«

Het is bij dezen stand van zaken te Antwerpen, dat ons verhaal een aanvang neemt, en aan al deze dingen dacht

Adriaan Vermuers, terwijl hij, zooals wij gezien hebben, aan de tafel zat. Hij was een knap, bedrijvig man, een man van zaken, een koopman in zijn hart, maar volstrekt niet onverschillig voor 'tgeen er om hem heen gebeurde. Tien jaren geleden zijn ouders verloren hebbende, had hij de zaak van zijn vader voortgezet, en ieder, die met hem handel dreef, wist dat hij te doen had met een eerlijk, oprecht en nauwgezet man. Hij was ongeveer twee en dertig jaar oud, en bewoonde met zijn jongste zuster Anna dit huis, terwijl hij nog een zuster had, die echter weduwe was en te Viersel, op bijna drie uren afstands van Antwerpen, een 'kruidenierswinkel had. Waarschijnlijk zou hij reeds lang gehuwd zijn, maar ter wille van zijn jongste zuster deed hij dit niet. Hij wenschte eerst haar gelukkig te zien, voordat hij aan zijn eigen geluk dacht. Zijn ouders waren beiden streng Roomschegezind geweest, en vooral zijn moeder had hem, toen de eerste schemering van het licht der hervorming aanbrak, doen beloven nimmer de ketterij aan te kleven, — en als een gehoorzaam zoon had hij haar die belofte gegeven en steeds gestand gedaan.

Nochtans was hij niet blind gebleven voor de afdwalingen zijner kerk, en eerlijk als zijn hart was, hinderde het hem zeer, dat de priesters tegen beter weten in voortgingen met die dwalingen te verbreiden en te trachten het volk dom te houden door hun het lezen der H. Schrift te verbieden. In zóóver was hij ongehoorzaam, dat ook hij een kleine verzameling van geschriften bezat, die het tegendeel verkondigden van hetgeen de Roomsche kerk leerde, en zoo hij oordeelen wilde wie van beiden gelijk had, opende hij slechts den Bijbel, die aan zijn bibliotheek niet ontbrak. Tot zijn blijdschap vond hij hierin steun in pater Flamand, een karthuizer, die het klooster van dien naam binnen Antwerpen bewoonde.

Deze was een verlicht man, maar wien alsnog de moed ontbrak om de kluisters te verbreken en te staan in de vrijheid, met welke Christus hem vrijgemaakt had. Zeer dikwijls onderhield Vermuers zich met dezen kloosterbroeder, en schoon de laatste wegens het gevaar, dat hem dreigde, om in handen te vallen van den deken van Ronsen, den kettermeester Pieter Titelman, voorzichtig was in zijn uitdrukkingen, waren zij het toch beiden hierin eens, dat de hervorming haar goede zijde had, en dat God wel te een of te anderer tijd de Roomsche kerk van haar gebreken zou genezen.

II.

WAARIN PIERRE EEN STAALTJE GEEFT VAN ZIJN ONDEUGENDHEID.

Er werd aan de kamerdeur geklopt.

Adriaan Vermuers zag eerst rondom zich, of er iets lag, dat niet door ieder behoefde gezien te worden, en riep toen »Binnen !«

Pierre de Decker had wel gelijk toen hij zeide, dat Michel een man was, in staat om iemand bang te maken ; en zoo een teekenaar de afbeelding moest geven van een spookachtige gedaante, zou hij niet beter kunnen doen dan dien persoon tot model nemen. Hij had een kleur als droge gort, was zoo mager als een hout en zoo droog als een stokvisch. De uitdrukking van zijn gelaat had weinig liefelijks ; de grijze oogen lagen diep in hun kassen en hadden iets loerends ; de neus was lang en spits, en de kin stak een weinig vooruit,

zoodat de vorm van zijn gelaat, van ter zijde gezien, wel iets of wat op de maansikkel geleek.

Zoomin hij een vriend was van Pierre de Decker, evenmin was hij gaarne gezien door Adriaan Vermuers, en dat niet omdat deze in hem een concurrent als korenhandelaar zag, dan wel omdat hij het dezen lastig maakte door zijn herhaald bezoek. En ware nu Michel nog een aangenaam man geweest, iemand met een helder hoofd en een warm hart, dan zou Vermuers zijn omgang niet vermeden hebben; maar hij was buitengewoon dom en daarbij zoo zelfzuchtig, zoo koud en zoo gierig als een hongerige snoek.

Michel trad binnen.

»Ben blij u te zien,« begon hij, terwijl zijn oogen niet gericht waren op den man, dien hij toesprak, maar overal in het rond gluurden. »Ben hier reeds een uur geleden geweest.«

»Ik weet het,« zei Vermuers. »Gij kwaamt zeker met mij over de marktprijzen spreken, — maar het doet mij leed u te moeten zeggen, dat ik nog geen bericht heb ontvangen. Weet gij iets naders?«

»Neen — ja — neen — ja, eigenlijk kwam ik daarom niet — . . . . . maar gij weet, dat de zeer eerwaarde heer Pieter Titelman, deken van Ronsen, een lid is van mijn familie.«

»Dat is oud nieuws,« zei Vermuers droogjes, »maar in welk verband staat dit tot uw bezoek, dat nogal gewichtig schijnt te zijn, daar gij heden reeds tweemaal hier geweest zijt.«

»Dat is zoo,« zei Michel, plaats nemende op een aangeboden stoel, »maar de eerwaarde heer stelt veel belang in mij en ook in u — en vooral in uw zuster Anna.«

»Ik wist niet, dat wij zoo nauwkeurig bij dien eerwaarden heer bekend waren,« zei Vermuers, die oppassen moest zich

geen woord van spot te laten ontvallen, daar Michel een gevaarlijk mensch was.

»O, ik heb hem zooveel van u beiden verteld, hoe devoot en eerzaam gij zijt en hoeveel genoegten pater Flamand in uw omgang smaakt. Hij heeft mij zeer op het hart gedrukt, u te raden de sermoenen te lezen van broeder Cornelius Adriaenssen, die zoo ijvert voor onze heilige kerk, en hij heeft mij een rozenkrans beloofd, eigenhandig gezegend door onzen heiligen Vader Pius V, om dien aan uw zuster te schenken.«

»Veel eer voor ons, veel eer,« zei Vermuers, »maar ik zie nog niet in, om welke reden de deken van Ronsen zulk een belang in ons stelt. Wij, mijn zuster en ik, doen onze Christelijke plichten, leiden een stil leven en geven den keizer wat des keizers is en Gode wat Gods is. 't Zou goed zijn, als ieder dit betrachte, dan ware er niet zooveel boos rumoer in de wereld.«

»Daar hebt gij gelijk aan, vriend Vermuers,« sprak Michel, »maar juist het laatste doen de menschen het minst; zij maken ruzie en twist in zaken des geloofs en wagen het zelfs de handen aan ons heilig geloof te slaan. Krioelt Antwerpen niet van ketterij? Ik was blij, dat ik de straat uit en in uw huis was, want hier bij een waren zoon onzer heilige kerk kan ik vrij ademen. Nietwaar, gij en uw zuster houdt u niet op met die vermaledyde ketterye?«

Bij deze woorden zag hij den heer des huizes scherp aan, maar Vermuers was op zijn hoede.

»Hoe kunt gij mij zulk een vraag doen?« antwoordde hij. »Gij zelf hebt daar straks gezegd, dat pater Flamand zulk een genoegten smaakt in onzen omgang. Mij dunkt, als hij ons van ketterij verdacht, zou hij ons huis veeleer vermijden.«

Michel keek langs zijn langen neus neêr, daar hij een geheel ander antwoord verwacht had. Hij zou zoo gaarne Vermuers in angst en verlegenheid gebracht hebben, om hem ten koste van zijn zuster, op wien hij een oog geslagen had, daaruit te verlossen. Maar hij gaf den moed niet op.

»Ja, die ketterij neemt schrikkelijk de overhand. Daar was ik onlangs op St. Jan in onze kerk, die anders zoo vol geloovigen is, dat men nauwelijks op zijn bidbankje kan komen — en zie, de kerk was nog niet half gevuld, terwijl de straten wemelden van ketters, die zich naar buiten, naar Berchem en het bosch van Borgerhout begaven. 't Is meer dan erg. Ik begrijp niet, dat de landvoogdes dit kan dulden, en waarom de markgraaf alles zoo lijdelijk aanziet. Waarom de poorten niet gesloten? Waarom al die vermaledijde ketters niet in den Steen (gevangenis) gebracht? Waarom niet de toegangen afgezet met soldaten?«

»Gij draaft in uw ijver te veel door, heer Michel,« zei Vermuers, die zoo kalm mogelijk trachtte te blijven, »daar gij vergeet, dat onze goede stad privilegiën heeft, die maar niet ongewraakt kunnen geschonden worden. Wij zijn vrije burgers en dulden noch soldaten, noch bezetting binnen onze muren. Ik herhaal, wij zijn vrije burgers!«

»Zeker, maar niet vrij om afvallig te worden en de ketterij aan te hangen. Onze heilige kerk heeft ons leeringen gegeven, die wij moeten opvolgen, en hoezeer ik de lankmoedigheid prijs van Filips van Spanje, onzen heer, zoo wenschte ik toch wel, dat hij die ketterijen beteugelde, om het gevaar, waarmee zij ons land en volk bedreigen. Gelukkig, dat de eerwaarde heer Pieter Titelman een waakzaam oog houdt en wel te eeniger tijd al die onruststokers tusschen de schroeven zal zetten . . . . En weet ge, wie ook zulk een befaamde ketter is? . . . . Gelle, de schipper. Hij ontziet zich niet, als hij

met zijn knechts koren inlaadt of lost, mij die verwenschte geuzenliedekens in het gezicht te zingen. Als de heilige Jozef mij niet bewaard had, dan zou ik kippenvel gekregen hebben van kwaadheid. Gij keurt dit toch zeker ook in den schipper af en gij zult gewis niet langer van hem gediend willen zijn?« vroeg hij, terwijl hij Vermuers zeer loerend aankeek.

»Gij kunt wellicht niet goed gehoord hebben,« zei Vermuers. »Bovendien, schippers zingen allerlei liedjes, die zij in den vreemde hebben opgedaan, zonder dat zij er den waren zin van vatten. Ik wil er eens onderzoek naar doen,« voegde hij er bij, in de hoop dat hierdoor het gesprek een voor hem minder pijnlijke wending zou nemen.

Doch Michel was een in alle opzichten vasthoudend man. Hij had nu eens besloten Vermuers in de klem te brengen, en dit zou en moest hem gelukken.

»Daarnaar behoeft gij geen onderzoek te doen,« zei hij. »Gelle is een ketter; hij is weer naar Borgerhout gedraafd met al zijn volk, en ik ben er van verzekerd dat hij, als hij terugkomt, de borst nog eens zoo hoog zet en al zijn venijnige liedekens uitblaast. Mogen wij dat maar zoo ongestraft aanhooren van een man, die veel geld aan ons verdient en zou het niet tijd worden dat wij trachtten hem achter slot en grendel te brengen? Mij dunkt, het ware een schoone gelegenheid voor u om uw ijver voor de kerk te toonen. Wil ik den eerwaarden heer deken verwittigen van uw komst? Hij bevindt zich thans te Herenthals. Dat is een klein uitstapje voor u.«

»Ik dank u voor uw aanbod,« zei Vermuers, hoogst wellevend, »maar ik heb mij voorgenomen mij met niemands zaken te bemoeien. Ik heb mijn handel, en die geeft mij genoeg te doen.«

»Maar het moet u toch ergeren, dat onverlaten, zooals

Gelle en zijn volk, die kettters te Berchem en Borgerhout naloopen en niet slechts hun eigen zielen en lichamen in gevaar brengen, maar ook anderen verleiden tot afvalligheid. Ergert u dit niet? Of zijt gij geen ijveraar voor onze heilige kerk?»

Vermuers voelde de moeilijkheid hierop een antwoord te geven. Hoe zachtmoedig hij ook van inborst was, toch kwam thans de lust bij hem op om den indringer, die met een vriendelijk gelaat zich zooveel aanmatigde en hem zocht te pijnigen, bij den arm te grijpen en de deur uit te zetten; — maar dit ware zoo goed geweest als zijn eigen doodvonnis te onderteekenen, want Michel was een man van veel invloed en tot alle boosheid in staat. Ware Vermuers alleen in de wereld geweest, zonder bloedverwanten, voor wie hij te zorgen had, gewis zou hij dan wel geweten hebben wat te doen, maar ter wille van zijn zuster, die zijn moeder hem nog op haar sterfbed bijzonder ter bescherming had aanbevolen, moest hij groote voorzichtigheid in acht nemen en zichzelf verloochenen. Hij was dus verlegen met het antwoord . . . . maar gelukkig kwam hem iemand te hulp.

De deur werd geopend en Pierre de Decker trad binnen. Hij had zijn boodschap gedaan, en kwam nu om er verslag van te geven. Zoodra Michel den knaap zag, nam zijn gelaat een uitdrukking aan van teleurstelling en nijd. Hij kon dien jongen, die hem steeds in het zonnetje zette, niet dulden en vooral thans kwam hij hem ongelegen.

»Heer Vermuers,« begon Pierre, »'t is gebeurd, zooals ik verwachtte: schipper Gelle was niet thuis, en ik kon ook aan niemand de boodschap achterlaten.«

Deze woorden brachten een boosaardigen glimlach op Michels gelaat. Hij zag Vermuers aan, als om te weten, welke boodschap de knaap wel aan den schipper had ge-

bracht. Stond Vermuers met hem nog in andere dan in handelsbetrekking? Dit wenschte hij uit te vorschen. Maar Vermuers bleef kalm.

»Nu, het doet er niet toe, Pierre,« zei hij, »ga thans voort met het sorteeren der granen en zorg, dat de gerst in de bruine zakjes komt.«

»Zoudt gij den knaap niet liever heenzenden?« vroeg Michel. »Ik heb u nog veel te zeggen, dat kleine kinderen niet behoeven te hooren.«

Deze woorden prikkelden Pierre.

»Kleine kinderen!« zei hij half fluisterend en op spottenden toon. »Wij kunnen ook niet allen boonenstaken wezen.«

»Houd uw mond, kleine schelm!« riep Michel, terwijl de gloed der verbolgenheid op zijn aangezicht glom.

Het was niet goed van Pierre, zoo minachtend te spreken, en niets gaf hem het recht iemand te beledigen. Maar de jongen was nu eenmaal vuur en vlam tegen Michel en kon zich niet inhouden.

»Kleine schelm!« pruttelde hij, »ik ken wel grootere.«

Michel was opgestaan en stond op het punt den jongen aan te vatten, toen Vermuers met een heimelijken wenk en een zacht woord den knaap beduidde het vertrek te verlaten.

»Die jongen is een doorn in mijn oog,« zei Michel. »Altijd als hij mij ziet, bespot hij mij.«

»'t Is niet goed van hem gehandeld,« sprak Vermuers; »ik leer hem oudere lieden met achting te bejegenen, maar gelijk wel meer gebeurt, zulke knapen slaan goede raadgevingen in den wind.«

»Ik zal hem wel vinden — ik zal hem wel vinden,« zeide Michel. »Dat knaapje moet eens op zijn nummer gezet worden.«

Het kostte Michel eenigen tijd om tot bedaren te komen.

Hij stond op, ging weer zitten en was geheel van zijn stuk. Eindelijk was de gramschap bedaard.

»Vriend Vermuers,« zei hij met een glimlach, »nu zal ik u zeggen, waarom ik eigenlijk gekomen ben.«

Vermuers werd door dien glimlach niet gerustgesteld, want gewoonlijk volgde op zulk een zonnenschijntje een uitbarsting van storm. Hij verwachtte derhalve weinig goeds.

»Ge weet, waarde vriend,« vervolgde Michel, »dat ik nog altijd jonggezel ben. Ik wenschte wel te gaan trouwen en hierover met u te onderhandelen.«

»'t Zal mij verblijden,« zei Vermuers, »als ge een goede vrouw gevonden hebt, maar ik begrijp niet waarom ge daarover met mij onderhandelen wilt, zooals ge zegt.«

»Laat mij vooraf nog zeggen,« ging Michel voort, doende alsof hij de laatste woorden niet gehoord had, »dat ik onlangs met den eerwaarden heer Titelman over deze zaak sprak en hij mij toen een goede vrouw aanbeval.«

»En kent gij de aanstaande, u door dien eerwaarden heer aanbevolen?«

»Eenigszins, maar gij kent haar zooveel te beter.«

»Ik?« vroeg Vermuers verwonderd. Doch plotseling veranderde hij van kleur, daar hij zich herinnerde, dat Michel reeds bij een vroegere gelegenheid op zijn zuster had gezinspeeld.

»Heb ik het mis?« vroeg Michel op zegepralenden toon. »Kent gij haar niet beter dan ik, en hebt ge niet reeds lang bemerkt, dat uw zuster Anna de uitverkorene is?«

»Maar ik — moet u — zeggen,« stotterde Vermuers, »dat ik . . . .«

»Geen woorden genoeg kan vinden om uw ingenomenheid te kennen te geven,« viel hem Michel in de rede. »Ja, het is zoo: ik wensch uw zuster tot mijn vrouw te hebben.«

Vóórdat Vermuers den tijd had zich eenigermate van zijn schrik te herstellen, werd de deur geopend en het hoofd van Pierre zichtbaar.

»Heer Vermuers,« zei de knaap, »verschoon mijn vrijpostigheid, maar ik moet u even storen, daar uw zuster mij dringt u twee dingen te zeggen.«

»En welke zijn die?« vroeg Vermuers.

»Uw zuster vraagt: of die lange zaniker nog niet haast weggaat, en of gij komt eten, want zij wilde van middag naar buiten.«

Michel was opgesprongen. Zijn neus scheen langer en spitsner geworden, en zijn kin stak nog meer vooruit dan anders, zoo kwaad was hij over deze woorden, waarbij de jongen nog geschaterd had van lachen en dadelijk de deur had dichtgedaan.

»En kunt — kunt gij — dit dulden?« riep Michel in toorn uit.
»Kunt gij dulden, dat die jongen mij zoo beledigt?«

»'t Is slecht van hem gehandeld,« zei Vermuers, »en ik geef u de verzekering, dat ik hem er over bestraffen zal. Mijn zuster zal hem die woorden niet in den mond gelegd hebben.«

»Neen, zeker niet,« sprak Michel. »Maar gij moet dien jongen wegjagen!«

»Dat kan ik moeilijk doen,« antwoordde Vermuers, »doch ik zal hem straks onder handen nemen. Intusschen . . . gij hebt gehoord, dat mijn zuster mij met het eten wacht en . . .«

»Welnu, dan zal ik kort zijn,« hernam Michel. »Gij weet nu de reden mijner komst, en ik vraag u thans, hoe gij er over denkt? Wilt gij medewerken, dat uw zuster mijn vrouw wordt?«

»Ge zult haar toch eerst zelve dienen te vragen,« zeide Vermuers ontwijkend, »en dan kunnen we verder zien.«

»Ik heb reeds meer dan eens aan uw zuster te kennen

gegeven, dat ik haar zeer genegen ben,« vervolgde Michel, »maar tot heden beantwoordde zij mijn genegenheid zeer koel, met onverschilligheid zelfs. Indien gij echter mijn aanzek ondersteunt, dan zal zij naar u luisteren en mij tot een gelukkig man maken.«

»Mijn zuster is nog een weinig te jong, en . . . .«

»En ik ben een weinig te oud voor haar !« viel hem Michel met een boosaardigen lach in de rede. »Ik merk het wel, hoe hier de vork in den steel zit. Gij zoekt uitvluchten. Maar . . . .« en hij werd zoo boos, dat hij met de volle vuist op tafel sloeg, »ik zal weten, wat ik te doen heb. Antwoord mij nu kort en bondig : wilt gij uw zuster overreden mijn vrouw te worden : ja of neen ?«

»Ik kan u dit niet beloven. Mijn zuster heeft iets eigenaardigs in haar karakter. Zij heeft een vastheid van wil, die aan eigzinnigheid grenst, en al zou ik ook pogingen in uw belang doen, zoo zij haar keus niet op u gevestigd heeft, zouden ze alle tevergeefs zijn.«

»Derhalve ziet gij er van af ?« vroeg Michel nijdig.

»Wat moet ik anders doen ?« was de wedervraag. »Het beste zou zijn, dat gij — dat gij —«

»Nu, wat ?« riep Michel.

»Dat gij naar een andere vrouw omzaagt,« antwoordde Vermuers.

»Dat doe ik nimmer !« barstte Michel uit. »Zij zal de mijne worden, en lukt me dat niet, dan zal ik wel middelen vinden om te beletten dat zij ooit de vrouw van een ander wordt. Bedenk, dat de eerwaarde heer Titelman lid van mijn familie is, en dat hij wellicht beter dan gij weet, wat uw zuster is en geloof. Of denkt ge, dat hij onkundig is van 'tgeen er te Borgerhout gebeurt ?«

Vermuers verbleekte.

Gelukkig voor hem werd de deur weder met een ruk geopend en stak Pierre opnieuw het hoofd door de opening.

»Heer Vermuers,« zei hij, »de groete van uw zuster, en zij kan onmogelijk langer wachten.«

Michel had nauwelijks den jongen gezien, of hij vloog naar de deur om Pierre te grijpen, maar deze was vlugger dan hij en verdween onder spottend lachen in de donkere gang.

»Ik zal niet terugkomen op mijn verzoek,« zei Michel, met het aangezicht, rood van kwaadheid, gekeerd naar Vermuers, die opgestaan was, »maar vrees mijn verbolgenheid. Ik zal mij weten te wreken.«

En de deur hard achter zich toeslaande, verliet hij de woning.

Een minuut later trad Anna het vertrek binnen. Ofschoon zij ternauwernood twintig zomers telde, drukte haar gelaat iets zeer ernstigs uit, zonder dat hierdoor de liefvalligheid, die over haar wezen verspreid lag, in iets verminderde. Zij had een rijzige gestalte, die bijzonder goed uitkwam bij de kleeding van dien tijd. Haar hoofd was gedekt door een donker fluweelen kap, langs welke een breede zoom liep van zilverdraad, terwijl haar blonde lokken door een opening in die kap achterwaarts in den hals neervielen en een gedeelte bedekten van den fijnen witten halsdoek, die naar voren over de borst in twee einden gevouwen was, welke als stijve slippen afhingen. Een eng sluitend keurslijfje met nauwe mouwen, die tot over de handen reikten, was in het midden bevestigd aan een wijden rok van wollen stof, rijk met bloemen doorwerkt. Aan haar rechterzijde hing een tasch, meer tot sieraad dan tot een nuttig doel geschikt, tenzij er de waardigheid aan verbonden was van het huiswezen te besturen.

»Ge moet er niet zoo ontsteld uitzien, Adriaan,« hief zij aan, op haar broeder toetredende en met haar hand zacht langs zijn voorhoofd strijkende. »Pierre was wel een weinig ondeugend en bracht mijn woorden minder juist over, maar 't is waar, dat het middagmaal gereed stond. De klok had reeds lang halféén geslagen. Ook hinderde het mij, dat die vervelende man zoo lang bleef. Waarom zegt ge hem toch niet ronduit, dat zijn bezoeken ons verre van aangenaam zijn ?«

»Maar, lieve Anna,« viel Vermuers haar in de rede, »dat gaat zoo niet. Bedenk, dat Michel ons veel kwaad kan doen.«

»Toch niet meer dan God hem toelaten wil, Adriaan. Vreest gij een mensch meer dan Hem ? Herinnert ge u niet meer het schoone lied, dat Floris Berthem ons eens met heldere stem voorzong :

Godt is met my, dien ik betrouwe,
Met allen, die my jongstigh zijn,
Dies zal ick mijnen lust noch schouwen
Aan alle de vyanden mijn.
Het is beter op Godt te hopen,
Dan op menschen, die haast vergaan.
Veel beter is 't tot Godt te loopen
In nood, dan op princen te staan.

En daarom, lieve broeder, raad ik u : wees flink. Kom bij dien man goed voor uw meening uit. Zonder zelf onbescheiden te zijn, kunt gij hem bewijzen dat hij onbescheiden, aanmatigend en lastig is. Dan blijft hij vanzelf weg . . . . Maar ga nu met mij naar de huiskamer. Het eten wacht ons, en gij weet, Floris Berthem komt straks, met wien ik naar Borgerhout ga.«

»Blijf nog een oogenblik, Anna,« zei Vermuers, de hand langs het voorhoofd strijkende, alsof hij een wolk wilde

verdrijven, die voor zijn oogen zweefde, »blijf nog een oogenblik. Gij zegt, dat gij van middag weder met Floris Berthem naar Borgerhout wilt. Ik heb u reeds meer gezegd, dat ik dit noode zie. Ik weet wel, dat het goed is op God te vertrouwen, zonder wiens wil geen haar van ons hoofd valt, maar men mag Hem ook niet verzoeken door zich noodeloos in gevaar te begeven. Aller oogen zijn op ons gevestigd en men mômpeelt er in onze nabijheid afkeurend over, dat gij de prediking der hervormde leeraren bijwoont, en nog wel vergezeld van een jongen man, die als een ijveraar voor de hervorming bekend staat. Ik acht dit onvoorzichtig en gevaarlijk. Al is er voor het oogenblik ook geen onmiddellijk gevaar, en al laat de Regeering toe, dat de predikers buiten de stad hun zoogenaamde ketterijen verkondigen, het kan verkeeren. De vijand waakt en loert. In een gunstig oogenblik zal hij van zijn macht gebruik maken en . . . ik huiver, wanneer ik aan de gevolgen denk. Ik sidder bij de gedachte, dat gij, lieve Anna, door den kettermeester vervolgd zult worden en . . . .«

»Welk een donkeren blik slaat gij in de toekomst, lieve broeder !« zei Anna. »Gij ziet louter wolken, maar daar door wordt gij ook verhinderd de zon te aanschouwen. Gij sluit God, zijn macht en liefde geheel buiten uw gedachten. Ik weet wel, dat ik tot de verdachte lieden behoor, maar ik bemin de vrijheid ; evenals Floris Berthem wensch ik naar den lust mijner ziel te leven. Gij zegt, dat ik mij niet noodeloos in gevaar mag begeven. Maar is het noodeloos brood te gebruiken, als men honger heeft ? Mijn ziel hongert naar het Woord van God . . . .«

»Maar dat bezit gij immers en gij kunt het hier in huis lezen,« viel haar Vermuers in de rede.

»Dat doe ik ook, Adriaan ; maar onervaren en onwetend

als ik nog in vele dingen ben, begeer ik een uitlegging van dat Woord, en als ik de prediking bijwoon van Kaspar van der Heyden, George van den Bussche, van Thielt, Taffin, Herman de Struycker en zoovele andere mannen Gods, dan wordt mijn ziel verkwikt en geniet ik het hemelsche manna! Van gevaar spreekt gij? Maar ik bid u, Adriaan, moeten wij den Heere slechts dienen in tijden zonder gevaar? Moeten wij ons geloof opschorten, totdat er geen vijanden meer zijn, die het ons willen bestrijden? Juist in zulke tijden moet een Christen zijn geloof toonen. En wat uw vrees voor mij betreft, lieve broeder, ik waardeer zeer uw zorg voor mij, maar heb geen vrees voor mij. Ik ben in goede handen en onder een machtige bescherming.«

»Van Floris Berthem bedoelt gij?« vroeg Vermuers, haar vragend aanzieude.

Er kwam een hooge bloes op Anna's gelaat. Zij had zijn naam reeds een paar malen genoemd met den eenvoud en de argeloosheid van een jong meisje, zonder iets daarbij te denken. Maar nu haar broeder dien naam noemde, en zonder het te willen er een bijzonderen nadruk op gelegd had, meende zij niet te mogen zwijgen.

»Floris Berthem is mij niet onverschillig,« antwoordde zij langzaam en ernstig, »zonder hem wandelde ik nog op een dwaalweg, maar sedert hij mij met het pad des heils heeft bekend gemaakt en ik geleerd heb, dat geen werk, geen gebed, aalmoes, kastijding of vasten mij kunnen zaligmaken, maar dat ik mijn verlossing alleen te danken heb aan de eeuwige liefde van den Zone Gods, — heb ik hem in waarheid als mijn vriend leeren liefhebben. Maar als gij nu meent, dat ik met dien machtigen beschermer, van wien ik sprak, hem bedoelde, dan moet ik u verzekeren, dat gij hierin dwaalt. Mij dunkt, ik heb u reeds vroeger te kennen

gegeven, dat mijn vertrouwen niet op een mensch, maar alleen op God berust. En hoe zou Floris mij beschermen kunnen! Is hij dan zoo machtig? Weet gij, lieve broeder, welke zijn eenige macht is? Het geloof, namelijk het geloof in Hem, die gezegd heeft: »In de wereld zult gij verdrukking hebben, maar heb goeden moed: Ik heb de wereld overwonnen.« Datzelfde geloof deel ik met hem, en wij beiden gevoelen er ons sterker en krachtiger door dan al onze vijanden te zamen.«

Adriaan zag zijn zuster aan. Het was wel niet de eerste maal, dat zij hem haar geloof openbaarde, maar nog nimmer had zij zich zoo beslist uitgelaten, en hij schreef dit toe aan de opgewondenheid, die er in deze dagen heerschte, en niet minder aan den indruk, dien de prediking der gemelde leeraars op haar gemaakt had. Ook hijzelf was verre van ongeloofig te heeten, maar de eigenaardige toestand, waarin hij zich bevond, maakte het hem — meende hij — niet slechts onmogelijk rond voor zijn gevoelen uit te komen, maar ontnam hem ook alle kracht om zich te verdedigen. Vandaar dat hij immer trachtte te schipperen. Hij moest haar in zijn hart gelijk geven, maar zelf haar niet kunnende volgen, meende hij haar steeds tot voorzichtigheid te moeten aansporen. Eerlijk gezegd, had hij liever gezien, dat Anna een anderen vriend en leidsman had gekozen dan Floris, want hij begreep best, dat uit deze vriendschap liefde zou voortspruiten, en dat Anna wellicht nog de vrouw van dezen jongen man worden zou. En hoe hoog Floris ook in zijn achting stond en hoe gaarne hij hem onder gunstiger omstandigheden als zijn zwager begroet had, voorzag hij thans voor hen zoowel als voor zich niets dan moeite, ellende en levensgevaar.

Wat kon hij echter op de besliste uitspraak van Anna

antwoorden? Het was waarheid, wat zij zeide, en tegen de waarheid vermocht hij niets.

Toch meende hij haar nogmaals voorzichtigheid te moeten aanraden.

»Anna,« zei hij, »ik prijs uw geloof, maar het geloof leert ons niet, dat wij lichtvaardig mogen wezen en ons blindelings in moeilijkheden moeten werpen. Zou het niet goed zijn, dat ge een paar van onze korendragers, die — naar ik weet — ook de prediking te Borgerhout geregeld bijwonen, opdroegt om over u een waakzaam oog te houden? En te meer daar Michel ons vijandig is. Zeker heeft hij zijn spionnen en er mochten eens sommigen van zijn handlangers zijn, die u kwaad wilden doen.«

»Wat zijt gij toch bezorgd voor mij, Adriaan,« antwoordde zijn zuster. »Ik stem toe, dat wij voorzichtig moeten wezen en andersdenkenden niet mogen uittarten, maar voor 't oogenblik bestaat er immers niet de minste reden tot vrees. De predikers hebben vrijheid om te Berchem, te Borgerhout en te Kiel het Evangelie te verkondigen, en het volk stroomt er gewillig heen. Wel ziet dit de markgraaf ongaarne en doet hij zijn best het volk af te raden derwaarts te gaan, maar gelijk gewoonlijk blijkt hier alweer, dat verboden vrucht het meest begeerd wordt. Ik bevind mij ook bij die prediking midden onder gelijkgezinden, en waartoe derhalve nog bescherming te zoeken?«

»Acht gij het dan onmogelijk, dat eenige dwepers, opgeruid door de priesters, te midden der prediking komen en daar verwarring brengen? Ge weet, Antwerpen wemelt dezer dagen van vreemd volk. De herbergen en logementen zijn overvol. Dit heeft iets te beteekenen, en 't zou mij niet verwonderen, als die vreemdelingen iets in hun schild voerden.«

»Wat meent ge?«

»Luister, ik zal u eens mijn gedachten zeggen,« vervolgde hij op bijna fluisterenden toon, alsof hij vreesde dat andere ooren het zouden vernemen. »Ik heb reeds hier en daar hooren mompelen, dat het goed zou zijn, als men de kerken plunderde en omverhaalde, om — zoo het heet — een einde te maken aan de geestelijke dwingelandij en vertooning van dingen, die toch geen heil aanbrengen. Nu geloof ik niet, dat de hervormden tot zulke dwaasheden de toevlucht zullen nemen; wel houd ik het er voor, dat zij de kerkgebouwen voor eigen dienst wenschen te gebruiken, maar niet dat deze misbruikt worden. Wanneer er dus ooit gevolg wordt gegeven aan 'tgeen ik heb hooren mompelen, dan moet het komen van de zijde dier vreemdelingen, die dit wellicht doen om buit te behalen, of van opgeruide Roomschen zelven, die daarna de schuld hiervan aan de hervormden zullen geven. In beide gevallen zullen wij Antwerpenaars er de na-deelige gevolgen van ondervinden, want zoo er oproer in onze stad ontstaat en de kerken geplunderd worden, kunt ge er van verzekerd zijn, dat de landvoogdes, of liever de koning van Spanje, geweldige maatregelen nemen zal en dat de inquisitie nog veel krasser zal optreden.«

»Maar, lieve broeder,« zei Anna, »waarom altijd zoo in de toekomst te leven? Er is nog geen spoor te zien van alles, wat gij opgenoemd hebt.«

»En toch zie ik de voortekenen er van en acht het noodig ons er op te wapenen. Ik zal u niet onbeschermd laten en zorgen dat er een paar van onze mannen steeds in uw nabijheid zijn. Mochten dan de knechten van Michel iets tegen u uitrichten, dan hebt gij de hulp nabij.«

»Ik ben zoo bevreesd niet voor heer Michel en zijn knechten,« antwoordde Anna. »Bovendien, een hunner heeft

groote verplichting aan u, daar gij hem het leven hebt gered, toen hij op het punt was in de Schelde te verdrinken. Zou hij nu zoo ondankbaar zijn en met zijn patroon samenpannen om u of mij in het verderf te storten?»

»Dat wil ik niet zeggen. Maar die redding geschiedde bij nacht, en ik geloof, dat de man niet eens weet, dat hij aan mij het behoud van zijn leven is verschuldigd. Ik kende hem, maar hij herkende mij niet.«

»Nu, lieve broeder, dat doet er ook niets toe. Ik zei het slechts om u een weinig gerust te stellen. Werp al uw bekommernissen op den Heere, Hij zal het maken.«

»Ik wenschte, dat ik gerust kon zijn,« hernam Vermuers. »Maar er is zooveel in 'tgeen gij doet, dat mij voor u beangst maakt. Zoo gaat gij bijna elke week naar zuster Suzanna. Ik vind het lief van u, dat gij haar, die weduwe en ziekelijk is, bezoekt, troost en helpt, maar ik ben steeds bevreesd, dat u onderweg de een of ander een lage legt. Ik zal blij zijn, als Suzanna er toe besluit zich hier te vestigen, dan heb ik althans dien angst om u niet meer.«

»Het spijt mij, Adriaan,« sprak zij, »dat ge u zoo bezorgd maakt om mij. Niemand doet mij immers iets onderweg, en gewoonlijk vergezelt mij een buur, een vriend of een knecht van Suzanna halverwege. En bijna altijd gaat er nog iemand met mij mede.«

»Floris Berthem!« zei Adriaan, ditmaal met een glimlach.

Anna kleurde weder; toch weerstond zij deze toespeling.

»Nu ja, waarom niet,« gaf zij ten antwoord, »hij is een aangenaam gezelschapper.... Doch.... ga nu met mij naar de huiskamer. Ik vrees, dat wij het eten koud zullen vinden.«

En door Anna vergezeld, verliet Vermuers het vertrek.

III.

WAARIN WIJ EEN PREDIKING EN EEN
DOOPSBEDIENING IN DE OPEN LUCHT BIJWONEN.

Of Borgerhout heden ten dage nog zoo boschrijk is als vroeger, kan ik niet zeggen, dewijl ik er nooit geweest ben en mij ook voor 't oogenblik de middelen ontbreken om er heen te gaan. Tijdens ons verhaal echter grensde het dorp aan een uitgestrekt bosch, dat door de bewoners der stad Antwerpen druk bezocht werd.

In dat bosch waren open plekken, groot genoeg om er een menigte volks te verzamelen, en op den middag, waarvan in het vorige hoofdstuk sprake was, bevonden zich daar dan ook veel menschen. De meesten hunner waren wel belangstellenden, maar zij wisten, dat veler oog vijandig op hen nederzag. Ieder oogenblik konden zij door een gewelddadigen overval van Roomsche dwepers worden verontrust, en het was reeds meer dan eenmaal gebeurd, dat de Protestanten, die daar vreedzaam luisterden naar het Woord van God, door steenworpen genoodzaakt werden naar middelen ter verdediging om te zien, of dat de spreker door gefluit, gesis of scheldwoorden in zijn rede werd gestoord. Vandaar dan ook dat zij er niet dan gewapend heentogen.

Op dien middag waren er ruim zes duizend menschen in het bosch bijeen, van welke de meesten zich zoo dicht mogelijk rondom een kleine verhevenheid van den bodem hadden geschaard, ten einde den spreker goed te kunnen zien en hooren. Daar waren menschen bijeen van allen stand en rang, edellieden, rijke burgers met hun vrouwen, kooplieden,

maar ook velen van dat arme volk, dat hongert en dorst naar de gerechtigheid.

De spreker van dien dag was zekere Etienne Mermier van Doornik. De geschiedschrijvers melden geen andere bijzonderheid van hem dan dat hij een ijverig aanhanger der hervorming was. Dat hij althans onbewimpeld de waarheid verkondigde, blijkt uit het proces, in het volgende jaar tegen hem gevoerd en waarbij hij beschuldigd werd: het volk te hebben aangezet en verleid tot muiterij en opstand tegen den koning, of gelijk in de authentieke acte staat: »pour avoir, comme ministre, esmeu et séduit le peuple à sédition et rebellion contre sa Majesté.« *)

Naast een vrouw, die op eenige opgestapelde graszoden heeft plaats genomen en een zuigeling aan de borst heeft, zit een man, wiens ruige muts, bruinachtig gelaat, wijde broek, kort buis, den schipper teekenen, namelijk schipper Gelle, die wijd in den omtrek bekend staat als een flink man en lang niet bevreesd is om iets aan te tasten. Zijn vrouw is echter niet de eenige, die een kind aan de borst heeft. Verscheidene vrouwen zijn daar aanwezig, ieder met een zuigeling, en allen zijn ze herwaarts gedreven om haar kinderen op zijn hugenoots, gelijk het toenmaals heette, te laten doopen. 't Kost dien moeders wel menigen zweetdruppel bij de drukkende zomerwarmte en omgeven van een benauwende menigte, haar kinderen stil te houden teneinde het spreken niet te storen; maar wat het zachte schommelen niet vermocht, dat bracht de vanouds bekende dot teweeg, zoodat de kleinen betrekkelijk weinig moeite veroorzaakten.

Ernstig was de rede van den spreker. Hij gevoelde, dat

---

*) Deze beschuldiging was echter valsch, gelijk een mijner voorvaderen dit be-
wezen heeft in zijn werk: *Scrinium antiq.* I. bladz. 201.

het noodig was zijn hoorders de eenvoudigste zaken en waarheden der Heilige Schrift klaar en dringend mede te deelen, want de meesten hunner waren door volslagen gemis aan zuiver Christelijk onderwijs, en verstoken van den Bijbel, met het Evangelie slechts oppervlakkig bekend. De woorden, die hij sprak, waren niet alleen zeer geschikt voor dien tijd, maar voor alle eeuwen, zoolang er nog op deze aarde menschen wonen, die een Zaligmaker behoeven. Hij stelde het hun voor oogen, dat de mensch in zonde geboren is en dat wij geen gerechtigheid bezitten, die voor God geldt; dat de dood de bezoldiging der zonde is en dat wij de heerlijkheid Gods derven; maar dat God geen lust heeft in den dood des zondaars en daarom ons zijn eengeboren Zoon geschonken heeft, wiens bloed van alle zonde reinigt. Met alle kracht, die hij bezat, drong hij er op aan in dien Zoon te gelooven. Hij behandelde de geschiedenis van dien gedenkwaardigen nacht, toen de Heere door Egypteland ging (Ex. 12) en alle eerstgeborenen sloeg, van de menschen af tot de beesten toe, maar de Israëlieten verschoonde, omdat zij het bloed van het lam, dat zij geslacht hadden, aan de beide zijposten en aan den bovendorpel hunner huizen hadden gestreken, ingevolge het woord des Heeren: »Wanneer Ik het bloed zie, zal Ik ulieden voorbijgaan, en er zal geen plaag onder ulieden ten verderve zijn.«

De prediker betuigde, dat de kinderen Israëls in dien nacht ondervonden hebben, dat God getrouw is aan zijn woord en daarom ook getrouw zal zijn aan een iegelijk, die gelooft in het bloed der verzoening van Jezus Christus, die het Pascha is, voor ons geslacht. Maar ook alleen hem, die gelooft. Onderstelt eens — zei hij ongeveer — dat een Israëliet wel het paaschlam had geslacht en dus het bloed wel vergoten was, maar had nagelaten zijn deurposten daarmee te

bestrijken. Zou dan de verderfengel zijn huis niet binnengetreden zijn? Niet het vergieten des bloeds alléén kon hem behouden, maar het aanstrijken aan zijn woning behoorde daarbij. Zoo ook zal het ons in der eeuwigheid niet baten, dat het dierbaar bloed van Christus voor ons vergoten is, zoo wij het ons niet tevens door het geloof des harten persoonlijk toeëigenen. Wij moeten aan den voet van het kruis van Jezus onze zonden belijden en gelooven, dat zijn bloed voor ons gestort is, want alleen door het geloof in het bloed des kruises vindt de ziel vrede met God.

Verschillend was de uitwerking dezer rede op de harten der hoorders. Velen, die van verre stonden en wegens den afstand den spreker niet konden verstaan, toonden niet slechts door den stillen blik, dien zij ten hemel sloegen, of door de ootmoedige houding, die zij aannamen, hun ingenomenheid met hun zijn aan deze plaats, en verblijdden zich, dat anderen de heerlijke boodschap des heils vernemen konden, maar zij baden ook in stilte, dat God die verkondiging zegenen mocht aan duizenden harten. Sommigen ook waren onverschillig; anderen zelfs toonden in hun gebaren en houding hun inwendige vijandschap, vooral als de prediker een punt aanroerde, dat niet naar hun zin was, gelijk wij een allesbehalve vriendelijk gezicht zetten, als men ons met den vinger op een pijnlijke wonde drukt. Wederom anderen waren er, die gaarne een vuur van tweedracht hadden ontstoken, om de vergaderden uiteen te drijven; maar zij durfden niet, want zij waren bekend, daar de leiders dezer bijeenkomsten overal aan de uithoeken mannen hadden geposteerd, die een wakend oog moesten houden op hen, die aan de vergaderingen deelnamen. Bovendien waren er mannen genoeg, die zich tegen elke vijandige verstoring met geweld durfden te verzetten.

Onder de schaduw van een dikken beukeboom, niet ver van de spreekplaats, zat Anna Vermuers, en achter haar stond onder het laag neerhangend gebladerte een jonge man, wiens naam we u reeds meermalen genoemd hebben en die velen onzer lezers niet onbekend zal zijn. Althans voor hem, die mijn werkje *De Slang in het Paradijs* gelezen heeft, is Floris Berthem geen vreemdeling. Wij hebben hem het laatst aangetroffen bij den marteldood van Fabricius in 1564, en sedert dien tijd was hij te Antwerpen gebleven, waar hij zich oefende in het smeden van wapenen. Mannelijk en krachtig is zijn voorkomen, en schoon hij slechts iets meer dan twintig jaren levens telt, draagt zijn gelaat reeds de teekenen van den ernst der tijden en drukt het vastheid van wil uit en vroomheid van gemced.

Beiden hadden het oog onafgewend gericht op den spreker, en slechts nu en dan, als Mermier iets bijzonder treffends zeide, keerde zich Anna om en zag haar geleider aan met een blik, die haar gedachte aldus vertolkte: hoe heerlijk is toch de verklaring van Gods Woord. Beiden genoten. Dit bleek uit de inspanning, waarmede zij luisterden, om toch geen enkel woord van de rede te missen. Zij zaten daar tusschen die duizenden, alsof de prediking hun alleen gold, en wanneer nu en dan hun oog over de schare gleed, dan kwam bij hen de wensch op, dat allen door het geloof de toevlucht mochten nemen tot Jezus, den Verlosser van zondaren.

Eensklaps verneemt Anna een zachte stem achter zich. Zij had niet opgemerkt dat een knaap, die zich tot nu toe tusschen het kreupelhout verborgen had gehouden, van boom tot boom geslopen en eindelijk hun zitplaats genaderd was.

»Juffer Anna,« fluisterde de knaap, »zie niet om, want niemand moet merken, dat ik met u spreek.«

»Zijt gij het, Pierre?« vroeg Anna zonder om te zien.

»Ja.«

»Wat wilt gij?«

»U en heer Floris een goeden raad geven.«

»En die is?«

»Doe niet zooals laatst, toen gij met heer Floris ook hier waart. Toen liet gij eerst de geheele schare heengaan en kwaamt met uw beiden achteraan. Doe dit thans niet.«

»En waarom niet?«

»Er is, meen ik, gevaar voor u. Ik heb bij een der toegangen een mageren sprinkhaan bemerkt, den zaniker van heden middag. Hij is niet alleen; ook een paar van zijn knechts zijn hier, onder anderen Gosse Dijke. Die knechts zitten thans ginds, links voor u uit, en achter hen staande heb ik uit een paar woorden, die zij zich lieten ontvallen, wel kunnen opmaken, dat zij geen vriendelijke bedoelingen jegens u koesteren, maar booze plannen hebben. Ik raad u dus met de menigte den weg stadwaarts te nemen.«

»Ik zal uw raad opvolgen, Pierre. Arme jongen, wat hebt gij vanmiddag een schrobbeering van mijn broeder ontvangen, en dat om mijnentwil!«

»O, dat is niets, juffer Anna,« fluisterde Pierre. »Als uw broer kwaad is, is hij toch niet al te kwaad. Ook wordt hij dadelijk weer goed, want kort vóórdat ik hierheen ging, gaf hij mij verlof schipper Gelle naar Turnhout te vergezellen, wat ik hem vroeger verzocht had. En zulk een kleine schrobbeering wil ik nog wel eens ondergaan, als ik een reisje mag maken; ook wil ik die andermaal lijden, als ik dien zaniker, dien vrek, dien naren vent, dien Michel maar een poets kan bakken.«

»Gij moogt zoo niet spreken, Pierre. Als die man ons kwaad wil doen, zal God ons wel beschermen. Zijns is de wraak.«

»Nu, dat is tot daaraantoe, juffer,« zei Pierre. »Toch wou ik maar, dat . . . maar ik ga heen, want die knechts mochten mij hier eens opmerken.«

Op dit oogenblik sprak de prediker het amen uit en vele vroom gestemde harten herhaalden zacht dit woord, zoodat het de rijen doorging en als een offer ten hemel steeg. Thans kondigde Mermier aan, dat er eenige kinderen zouden gedoopt worden, en tegelijk stond de schipper op en keerde den blik naar den beukeboom, onder welken Anna Vermuers zat. Zoodra zij hem zag, verliet zij met Floris haar zitplaats en naderde de plek, waar de bediening des doops zou plaats hebben.

Een doopsbediening in de open lucht, onder het gewelf der hooge boomen. Het herinnert eenigszins aan de godsdienstoefening onzer heidensche voorvaderen, die behoefte hadden aan de vereering van een hooger Wezen, aan een God, dien zij, helaas, niet kenden. Daarom maakten zij beelden van hout of steen en plaatsten die in een dicht woud, en beschouwden dit als hun heiligdom. Zij pleegden dus — in hun onkunde — afgoderij. Doch de bijeenkomst van Christenen hier ter plaatse, verstoken als zij waren van kerk of tempel, waar zij ongestoord God konden dienen, mocht wel aan dit woud den naam van heiligdom verleenen, te meer daar de Heere niet woont in tempelen van hout of steen gemaakt, maar nabij is een iegelijk, die Hem vreest en in oprechtheid liefheeft.

Hoe indrukwekkend moet het in dit bosch geklonken hebben, toen de predikant met een groot deel van hen, die het dichtst bij hem waren, neerknielde en God smeekte om zijn zegen voor deze plechtige ure! Daarna de toespraak tot de ouders en de gewichtige vragen, onder andere: of zij de leer, die in het Oude en Nieuwe Testament en in de Artikelen

des Christelijken geloofs begrepen was, niet bekenden de waarachtige en volkomen leer der zaligheid te wezen? Op deze vragen volgde geen knikje met het hoofd, of een stomme buiging, gelijk het heden ten dage de mode wil, maar het gewicht der tijden voelende en zich bewust zijnde, dat een belijdenis niet slechts zichtbaar, maar ook hoorbaar moet wezen, spraken de ouders en getuigen hun »ja« zóó uit, dat het als een weldadige wind over de vlakke heenruischte.

Thans ging de predikant over tot het doopen, en trad Anna, die het als een voorrecht beschouwde het kind van Gelle ten doop te houden, toe en nam den zuigeling in hare armen, terwijl haar oogen blonken van genoeg en haar hart de bede uitsprak, dat dit kind ook eenmaal met den Heiligen Geest gedoopt mocht worden.

Het baarde bij dezen en genen wel een weinig opzien, dat juffer Anna zich hiertoe leende, want de Vermuers stonden in Antwerpen bekend als ijverige Roomschezinden, en de korenhandelaar zelf kwam nooit te Borgerhout of te Berchem onder de prediking der hervormden. Maar wie haar gadesloegen, konden het wel op haar gelaat aanschouwen, dat zij met hart en ziel de nieuwe leer was toegedaan en niet wachtte op haar broeder, maar met al de kracht eener in God geloovende ziel getuigenis gaf van haar instemming met de leer der hervorming.

Een gemompel doorliep de buitenste rijen der vergadering, en uit de verte vernam men een gesis als het blazen eener toornige kat; maar noch Anna, noch de predikant stoorde zich hieraan, en onder het besprenkelen des zuigelings sprak Mermier het plechtige: »Ik doop u in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes« uit, waarna Anna het kind weder in de armen der gelukkige moeder legde en de prediker voortging met doopen.

De bijeenkomst was ten einde, en nu hief de schare het lied aan :

Beschermt, Heer, al de Christenheydt;
 Dijn hulp altijd zij ons bereydt,
 Helpt ons Heer, Godt, uyt aller noot,
 Door dijn heylge vijf wonden rood.

Gedenkt, Heer, op den zwaren tijt
 Daer met 't lijf seer strengh werd bestryt,
 De ziele die ghy hebt verlost,
 Die geeft, Heer Jezus, dijnen troost.

Godt Vader zij lof, eer end' prijs,
 Daartoe oock sijnen sone wijs,
 Des Heylgen Geestes goedigheydt
 Van nu tot in der eeuwigheydt.

Zachtjes breidden zich de schaduwen uit in het meer en meer donker wordende bosch. De menigte verstrooide zich, en velen, die slechts uit nieuwsgierigheid herwaarts gekomen waren, haastten zich stadwaarts. Maar het grootste deel der schare verliet langzaam, nadenkende over het gehoorde, en de dingen der toekomst besprekende, het bosch. Er waren onder hen eenigen met een beklemd en bezwaard gemoed, die voor een ophanden zijnde omwenteling vreesden en met angst dachten aan den dag van morgen; maar verreweg werd hun getal overtroffen door duizenden, die welgemoed, onbezorgd en zonder vrees de toekomst tegemoet zagen. Dat waren de echte Geuzen, vrome, vaderlandslievende mannen, die goed en bloed over hadden voor de bescherming van hun haard en de dierbaarheid des geloofs.

Er zijn sommige psalmen van David, die tot opschrift hebben : Een lied Hammaäloth, 'tgeen eigenlijk beteekent :

een lied des opgangs. Als de kinderen Israëls, toen zij nog het heilige land bewoonden, op de hooge feesten uit hun woonstede optrokken naar het hoog gelegen Jeruzalem, naar den berg Zion, om daar den Heere hun offers te brengen, zongen zij, trekkende door de dalen en over de bergen, deze liederen, onder anderen Psalm 121 : »Ik hef mijn oogen op naar de bergen, van waar mijn hulp komen zal. Mijn hulp is van den Heere, die hemel en aarde gemaakt heeft,« enz. Hoe heerlijk moet zulk een lied in het dal en langs de bergen geklonken hebben.

Iets dergelijks had ook nu plaats. Gelijk ik u reeds in ons eerste hoofdstuk heb medegedeeld, zong de menigte bij het uiteen en stadwaarts gaan haar geliefkoosde zangen, die echter tengevolge der tijdsomstandigheden weinig op de liederen Hammaäloth geleken, ontstaan als zij waren in de hitte der vervolging. Onze moedige Geuzen, vroom van gemoed, maar niet teeder in de keuze hunner woorden, gesard, dapper maar niet altijd edelmoedig, steunende op hun recht, doch dikwijls weinig medelijden betoonende met andersdenkenden, zagen in elken onbekende een vijand, in iederen vreemde een verspieder, die hen van hun vrijheid berooven, hun huizen in brand steken, hen in de gevangenis overleveren en ter dood brengen wilde. Hiertegen op hun hoede zijnde en de duur verkregen vrijheid des geloofs willende bewaren, vol geestdrift voor de zaak der hervorming en opgewekt door een vurige rede, togen zij »met opgeheven stok«, zooals de geschiedenis meldt, naar hun woningen en zongen daarbij hun Hammaäloths.

Vive le Geus, wilt Christelick leven,
 Vive le Geus, hout fraeyen moet:
 Vive le Geus, Godt hoed u voor sneven,
 Vive le Geus, edel Christen bloet.

De paus en papisten, Godts handt doet beven,
 De paus en papisten, zijn 't eynden haer raet:
 De paus en papisten, wreet boven schreven *)
 Ghy paus en papisten, soekt nu aflaet.

De marcgraaf 't Antwerpen is eenen tyrant,
 Hy heeft de Christenen verdroncken en verbrandt,
 Met nijde dangereus,
 Dus roepen wij tot sijner schant,
 Vive, vive le Geus.

Bisschoppen, prelaten, acht men nu niet meer
 Noch den Paus met sijne valsche leer;
 Want sy zijn venineus, (vergiftig),
 Dus roepen wy teghen haer eer:
 Vive, vive le Geus.

Danckt Godt, den Prins van Hemelrijk,
 Ghy die de waerheyt soeckt ghelyck
 Hoe langer hoe meer
 Betert u, gheeft Godt autentyck
 Loff, glory, prijs end eer.

Anna Vermuers had den raad van Pierre niet opgevolgd; zij had zich niet tusschen de dichte menigte gevoegd en zich dus niet aan het oog der verspieters onttrokken, maar toch was door haar de voorzichtigheid niet uit het oog verloren. Waarom zich ook moedwillig in gevaar te begeven? Roeke-loosheid gelijkt veel op een tergen en verzoeken van de voorzienigheid Gods, terwijl overleg en bedachtzaamheid den Christen voegen. Dit begreep Anna ook, hoewel het haar wel eenigen strijd kostte, daar haar karakter ver van bloode was, en zij liever een gevaar trotseerde dan het te vermijden. Zij had echter ook geluisterd naar Floris Berthem, die het zich tot een plicht achtte haar veilig huiswaarts te geleiden, en om die reden zich aansloot bij schipper Gelle, die met vrouw en kinderen en vergezeld van vrienden en varens-gasten langzaam den weg ter stad vervolgde.

*) Beschrijving.

Schipper Gelle was op den terugweg bijzonder spraakzaam. En geen wonder ook. De tijden, die hij beleefd had en nog beleefde, waren wel geëigend om het hart op de tong te brengen, als men zich onder geloofsgenooten bevond. Gelle had goeden moed voor de toekomst. Hij verwachtte onder 's Heeren zegen veel van Prins Willem van Oranje, die de stad Antwerpen een bijzondere liefde toedroeg, en dikwijls binnen haar muren huisvestte. Hij was gouverneur van de stad, en ofschoon hij, ter wille van Margaretha van Parma, de landvoogdes, nog niet had kunnen toestaan, dat de hervormers openlijk binnen Antwerpen het Evangelie verkondigden, zoo begunstigde hij toch de prediking daar buiten en verzette zich er tegen dat aan de predikers der Augsburgsche confessie (Lutherschen), die te Kiel bijeenkwamen, eenige hinderpaal werd toegevoegd.

»En wat is graaf Hendrik van Brederode een flinke man!« zei Gelle onder het voortwandelen tot Floris Berthem. »Hij is een echte Geus!«

»Wel een weinig ruw en driftig,« gaf Floris tot antwoord. »Het komt mij voor, dat Brederode door overleg en bedachtzaamheid de goede zaak meer bevoordeelen zou dan door openlijk tegen den koning van Spanje op te treden.«

»Hij meent het goed,« zei Gelle.

»Zeker, dat doet hij ook. Maar hij handelt onbesuisd. Weet gij niet, wat verleden week hier gebeurd is?«

»Neen, toen was ik met mijn schip onderweg.«

»Dan zal ik het u vertellen. Brederode bevond zich te Brussel, waar hij vernam, dat de magistraat onzer stad radeloos was en niet wist, hoe den voortgang der hervorming te keeren. Aanstonds spoedt hij zich, vergezeld van honderd vijftig aanhangers, herwaarts en neemt zijn intrek in De g o u d e n l e e u w. Zijn komst bracht groote opschudding

teweeg, en toen zich veel volk voor de vensterramen verzameld had, staat hij op, neemt een glas in de hand en spreekt het volk aldus toe: »Burgers van Antwerpen, ik ben, op gevaar van mijn leven en goederen te verliezen, hier gekomen om u te beschermen en te verdedigen tegen de inquisitie en de plakkaten des konings. Ik hoop, dat gij u bij mij zult aansluiten om zulk een edel doel te bereiken, en in dat geval verzoek ik degenen onder u, die onder mijn banier de overwinning willen tegemoet gaan, dit te betuigen door met de hand dezelfde beweging te maken, die ik maken zal, nu ik op uw gezondheid drink.«

»Dat was ferm!« zei Gelle, die zich vergenoegt de handen wreef. »En wat gebeurde er verder?«

»'t Spreekt vanzelf, dat het volk, dat gemeenlijk niet nadenkt en in de opwelling van het oogenblik de gevolgen niet berekent, die rede luide toejuchte.«

»Dat had ik ook gedaan,« hernam de schipper. »Gij toch ook?«

»Ik ben het geheel eens met graaf Brederode,« antwoordde Floris, »dat wij van de inquisitie en plakkaten des konings moeten verlost worden, maar niet langs den weg van geweld. Een paar jaar geleden dacht ik ook nog zoo, maar sedert ik met den nu zaligen Fabricius gesproken heb, ben ik overtuigd, dat een Christen den koninklijken weg moet bewandelen. Niet het zwaard, maar de Geest Gods verandert het hart des vijands. Het zwaard kan de overwinning wel behalen, maar niet verzekeren. Neem eens voor een oogenblik aan, dat Brederode, die nu de menigte opruit, er in slaagt een groote macht bijeen te brengen en het volk tot opstand te verwekken. Wat dan? Dan zal het gevolg zijn, dat de koning van Spanje een geducht leger herwaarts zendt, de inquisitie verscherpt en de plakkaten verdubbelt. Wat hebben wij dan gewonnen? Rouw en smart. Nu reeds wordt er

gemompeld de kerken te vernielen, de beelden te verbrijzelen, in 't kort, roof en geweld te plegen. Maar ik vraag u : Waartoe zal dit alles leiden ? Tot lijden, geloof ik. Tot een lijden, dat eenige onbesuisde menschen ons op den hals halen. Neen, dat is de weg niet !«

»En wat meent gij dan dat het volk doen moet, of liever wat wij Christenen moeten doen ?« vroeg Anna, die reeds te lang naar haar zin had moeten zwijgen.

»Gij kent mijn gedachten, juffer Anna,« was het antwoord. »Wij moeten, in vereeniging met zulke mannen, die voorstanders zijn van de hervorming, onze klachten en wenschen aan den koning of de landvoogdes bekend maken, en tevens ons in het gebed vereenigen tot God, dat Hij de harten onzer vijanden verandere en neige tot onze gunst.«

»Maar als dit alles nu niet baat !« riep juffer Anna op ietwat scherpen toon uit. »Hoe dikwijls zijn er reeds verzoekschriften tot den koning gericht ! Hoe dikwijls hebben wij reeds gebeden ?«

»Staat er niet geschreven : Houdt aan in het gebed !« was het antwoord. »En hebben wij dan geen meerdere vrijheid verkregen ? Wie had het durven denken, dat de verkondiging des Evangelies, zóó louter en rein, tot onder de muren onzer stad zou plaats hebben ! En ik twijfel er niet aan, dat als wij bedaard en biddend voortgaan, het niet lang meer zal duren, of de kerken zullen voor ons geopend, of ons zal vergund worden eigen kerken te stichten binnen de muren dezer stad. Ik herhaal het : de handelwijze van Brederode was niet goed. »Niet door kracht of geweld, maar door mijn Geest zal het geschieden,« spreekt de Heere.«

Eenige oogenblikken ging het gezelschap zwiingend voort. Deze woorden waren niet geheel doelloos geweest, althans zij hadden aangespoord tot nadenken.

»Juffer Anna,« zei de schipper een paar minuten later, »wanneer denkt gij uw zuster, de weduwe Calman, te bezoeken? Ik zal u zeggen, waarom ik dit vraag. Waarschijnlijk vertrek ik morgen met een vracht naar Turnhout en houd mij een halven dag te Viersel op, waar ik uw zuster goederen moet bezorgen. Kan ik haar dan mededeelen, dat gij spoedig komt?«

»'t Is mijn voornemen haar eerstdaags te bezoeken,« antwoordde Anna, »maar ik moet nog eerst met mijn broeder spreken en kan dus thans den juisten dag niet bepalen. Groet haar intusschen van mij.«

»Dat wil ik gaarne doen,« sprak Gelle, »misschien hebt gij ook iets aan haar mede te geven, een verkwikking, een brief, of wat gij wilt. Dat kunt gij dan aan Pierre ter hand stellen.«

»Aan Pierre!« riep Anna uit. »Wat heeft die knaap er mee te maken?«

»Er was reeds lang sprake van, dat hij mij, als ik naar Turnhout voer, zou vergezellen, wijl daar zijn grootvader woont . . . .«

»O ja, nu herinner ik het mij,« viel hem Anna in de rede, »hij heeft het mij verteld. Nu, ik denk wel, dat ik voor mijn zuster iets heb. Ik verlang zeer haar weer te zien en hoop haar over te halen, als zij weer beter is, zich te Antwerpen te vestigen, dan kan zij ook de prediking te Borgerhout bijwonen, waaraan die arme ziel groote behoefte heeft.«

Bij deze woorden had ons gezelschap den uitgang van het bosch bereikt en bevond het zich bijna onder de muren der stad.

Van achter eenige boomen verschenen nu drie mannen, die het gezelschap van ter zijde gevolgd hadden, zonder dat dit hen had opgemerkt. Een dier mannen, dien wij aan zijn

spitsen neus en lange magere gestalte herkennen, houdt de beide anderen staande en op juffer Anna Vermuers wijzende, zegt hij :

»Lukas, ziet gij het meisje, dat tusschen schipper Gelle en zijn vrouw wandelt?«

»Dat meisje met die donkere kap op het hoofd en den rood gebloemden rok?«

»Dezelfde. Bezie haar goed, zoodat gij u niet vergist. Morgen zal ik u meer zeggen. Gaat gij beiden nu vooruit. Ik zal u volgen en later met Gosse spreken. Hij weet nog niets van ons plan, en hij moet er bij zijn, daar hij de eenige is, die het paard kan bedwingen. Tot morgen dus!«

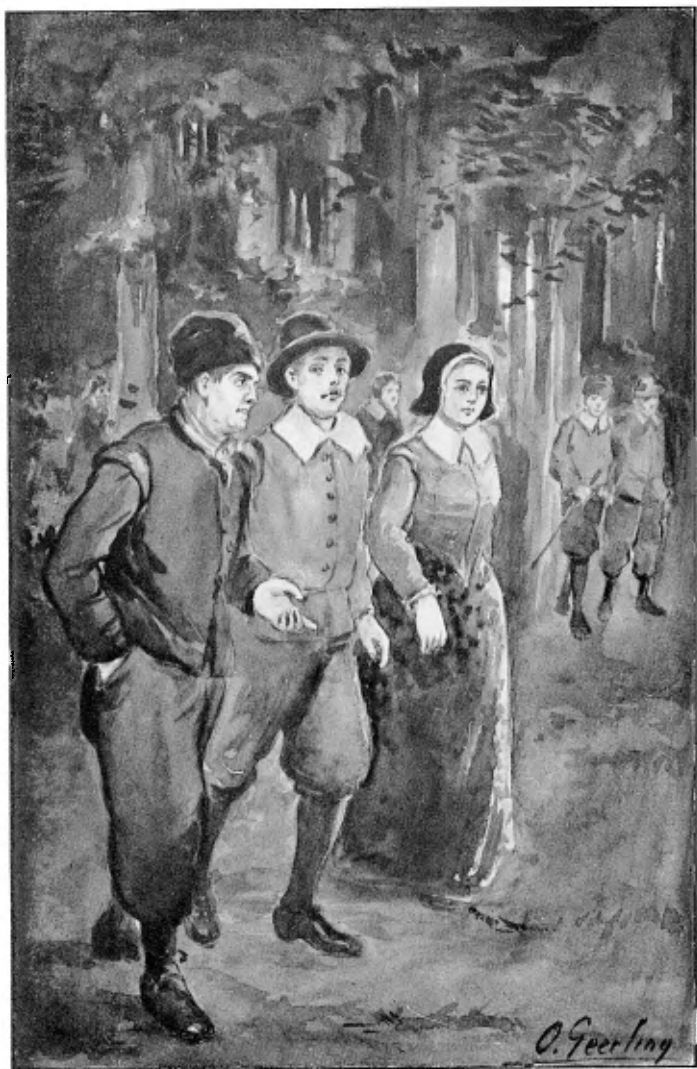
Beide mannen begaven zich stadwaarts, terwijl heer Michel nog in de schaduw des wouds vertoefde.

»Thans ben ik er zeker van!« riep hij uit, terwijl de uitdrukking van zijn gelaat meer op een grijs dan op een lach geleek, »thans ben ik er zeker van: die heks is een kettersche. Zij heeft zelfs het kind van dien vermaledijden schipper ten doop — en welk een goddeloozen, onkerkelijken doop! — gehouden. Mij weigert zij, mijn vrouw te worden, — welnu, Michel, de wraak ligt voor de hand, en neef Titelman zal blij zijn weer een ketter tusschen de schroeven te krijgen. Ha! ha! ha!« . . . .

Eensklaps verschrikt hij. Had hij niet een stem vernomen? Van waar? Kwam die uit den grond of van boven, of uit dat donkere bosch? En o, 't was reeds zoo donker. De schaduwen vormden zulke spookachtige gedaanten. Zou misschien Joost (de duivel) . . . . En in zijn angst sloeg hij drie, vier malen het teeken des kruises.

Wederom hoorde hij hetzelfde geluid, maar thans duidelijker.

»Lange zaniker! Heilige langneus!« werd er geroepen.

Schipper Gelle was op den terugweg bijzonder spraakzaam.

Michel zag naar alle zijden om.

»Zaniker! Zaniker!« riep de stem nogmaals.

Thans herkende Michel den roeper aan de stem.

»Die verwenschte Pierre!« riep hij uit, de vuist ballende naar de zijde, van waar 't geluid kwam, zonder iets te zien. »Wacht maar, kettische deugniet! Er komt een tijd, dat wij met elkander afrekenen zullen. De eerwaarde heer Titelman zal u wel mores leeren. Wacht maar!«

»Heilige langneus! Zaniker!« klonk het voor de derde maal, en thans werd heer Michel zóó woedend dat hij, beide handen voor de ooren houdende, in dolle vaart het bosch verliet.

IV.

WAARIN EEN AANSLAG OP DE VRIJHEID VAN JUFFER ANNA BEPROEFD WORDT.

Viersel, waar de zuster van Anna Vermuers woonde, is een dorp op ongeveer drie uren afstands van Antwerpen gelegen. 't Is een waterrijk oord en vroeger waren er veel bosschen. De weg derwaarts gaat over Borgerhout, en op een groot kwartier afstands van Viersel komt men aan een zijtak van de rivier, de kleine Nethe genaamd. Tusschen deze rivier en Borgerhout zijn talrijke boschjes, afgebroken door kleine gehuchten, boerderijen en weilanden.

Ongeveer een week na de samenkomst te Borgerhout vinden wij in een bosch halverwege Antwerpen en Viersel een gezelschap bijeen, dat meer het uiterlijk heeft van een

kleine rooverbende dan van ordelijke kooplieden. Dit gezelschap bestond uit drie man en een paard, welk laatste aan een boom was vastgebonden en niet altijd vreedzaam den kop stak in een zak met haver, dien het onder zijn bek had hangen, maar tusschenbeide teekenen gaf van verveling en ongeduld. Het was laat op den namiddag en de zon begon zachtjes te dalen, hetgeen aan de drukkende zomerwarmte eenige verkoeling gaf. Van die hitte voelden de mannen niets, althans twee hunner niet, die uitgestrekt lagen in de schaduw van een breedgetakten eik, terwijl een derde naast hen stond. Het waren, naar hun kleeding te oordeelen, mannen uit de volksklasse, knechten, met ruwe gezichten, ruwe kleeding en ruwe handen.

»En hebt ge nog niets gezien op den weg, Gosse?« vroeg een der ter aarde liggende mannen, terwijl hij het hoofd oprichtte en dit met handen en ellebogen ondersteunde.
»Niets?«

»Neen,« antwoordde Gosse kortaf.

»'t Is toch zonderling, vindt gij niet, Simon?« vroeg hij aan den naast hem liggende.

»En vervelend ook,« antwoordde Simon geeuwende. »Dit is nu de tweede dag, dat wij hier op de loer liggen, en 't is best mogelijk, dat zij van avond weer niet komt; dan moeten we nog eens een nacht in 't bosch kampeeren. Mij dunkt, Lukas, gij laagt 's nachts toch ook liever thuis in de bedsteê, dan hier op den harden grond.«

»Wat ik liever deed, zeg ik niet,« zei Lukas, »maar ik bedenk drie dingen: onze eer, de glorie onzer heilige kerk en de tien patakons, die heer Michel ons beloofd heeft, als de onderneming gelukt.«

»Wat onze eer betreft,« zei Gosse, die met zijn rug tegen het paard ging staan, »ik zie niet in, dat die daar zoo bij

wint. 't Is voorwaar geen heldhaftige daad, een jong meisje op te lichten, te binden en weg te voeren.«

»En waarom zijt gij dan meegegaan?« vroeg Lukas op nijldigen toon.

»Ik had ja gezegd, vóórdat ik eigenlijk het rechte wist,« antwoordde Gosse, »en eenmaal mijn woord gegeven hebbende, weerhield schaamte mij dit te breken. Bovendien, geen uwer weet met het paard om te gaan, rijden kunt gij niet, en dus moet ik er wel bij zijn.«

»Dat zijn uitvluchten,« zeide Simon. »Gij doet het om het geld. En waarom ook niet? Wij verdienen het makkelijk. Eten en drinken hebben we bij ons, werken behoeven we niet, en als een onzer slechts tusschenbeide op den uitkijk staat, kunnen de beide anderen luisteren, of het gras goed groeit. Wat zegt gij, Lukas?«

»Ik zeg, dat het schande is, zooals Gosse spreekt. Laat staan nog onze eer, maar bedenk, Gosse, de eer onzer heilige kerk. Herinnert ge u niet meer, wat de priester Peter Rithove zeide? Ge weet, dat die eerwaarde heer pastoor is van St. Pieter te Leuven, en toen hij onlangs bij heer Michel was, zei hij; dat het een deugd en een heilige plicht was om iederen aangewezen ketter aan de bevoegde autoriteit over te leveren, en dat hij, die dit naliet, in eeuwigheid geen absolutie van zonden kon krijgen. Daarentegen verzekerde hij, dat ieder geloovige, die de heilige kerk met ijver diende, slechts korten tijd in het vagevuur zou blijven en rein en gelouterd de eeuwige heerlijkheid zou binnengaan. De pastoor drukte het ons zeer op het hart, den wensch van heer Michel als getrouwe leeken te vervullen, en mij dunkt, er valt hiertegen niets te zeggen, tenzij de kettters er hun mond in steken, en ik wil toch niet hopen dat gij, Gosse, of gij, Simon, van hun vergif hebt ingezogen.«

»Een mooi ding !« zei Simon, »vergif inzuigen. Als ik dat binnen had, lag ik hier zoo gerust niet.«

Gosse antwoordde niet, maar streek eenigszins uit verlegenheid zijn paard.

»Wat zal de eerwaarde heer Titelman op de wacht staan !« vervolgde Lukas.

»En de veerman, die bij Herenthals met zijn schuit reeds sedert twee dagen loert !« riep Simon uit. »Maar in dit opzicht zijn zij niet beter dan wij, met dit onderscheid dat de eerwaarde Deken binnenskamers kan wachten.«

»En blazen van de hitte,« voegde Lukas er bij. »Ik vind toch, dat de afspraak niet goed is. Het plan deugt wel, en ik ben blij, om mijn zieleheil, dat ik er aan meewerken mag, maar ik vrees, dat wegens een min juiste afspraak het heele plan in duigen zal vallen. Wat wil heer Michel ? Dit : hij meent, overeenkomstig de woorden van den priester Rithove, dat het zijn plicht is een kettersche aan den kettermester over te leveren . . . .«

»Misschien minder omdat het zijn plicht is dan wel uit wraak, daar juffrouw Anna weigert zijn vrouw te worden,« viel Gosse hem in de rede.

»Dat is tot daaraantoe,« zei Lukas, »wraak of geen wraak, heer Michel doet, wat hij meent te moeten doen, en stoort zich niet aan valsche tongen. Zijn doel is heilig en daarin wordt hij door priester Rithove gesteund.«

»Maar nu hebt ge nog niets gezegd van het plan,« zei Simon.

»Alsof ge dat niet wist,« riep Lukas uit. »Maar ik wil het u tot vervelens toe nog wel eens herhalen. Het was uitgelekt, dat juffer Anna van tijd tot tijd haar zuster te Viersel ging bezoeken en dat zij nu ook weer, na een paar dagen daar gebleven te zijn, alleen terug zou komen.«

»Alleen?« vroeg Simon. »Dat geloof ik niet.«

»Neen, eigenlijk is het ook zoo niet. De waarheid is, dat een of twee van haar bloedverwanten of kennissen haar op den terugweg vergezellen tot aan het veer. Van daar gaat zij door tot Borgerhout, maar onderweg komt haar de jonge wapensmid tegemoet . . . .«

»Is dat die jonge man, die de opvolger is van Herman van der Woude uit de Nieuwstraat?«

»Juist, Floris Berthem heet hij. Ook een aartsketter. Aan hem komt later de beurt,« vervolgde Lukas. »Nu hoopt heer Michel, dat ons plan op de volgende wijze zal kunnen uitgevoerd worden. Is het meisje alleen, dan zullen wij weinig moeite hebben, haar naar het veer bij Herenthals en vervolgens bij den kettermeester te brengen. Treft het echter zoo, dat de jonge wapensmid haar op deze hoogte ontmoet, dan overvallen wij eerst hem, binden hem en gooien hem hier in 't bosch, waar hij den nacht kan doorbrengen, onderwijl wij met de ketttersche aan den haal gaan. Hebt gij het nu goed begrepen?«

»Best,« antwoordde Simon, »maar ik val er bij in slaap. Als gij zoo wat te zeggen hebt, dan doet gij het met honderd woorden, terwijl ik het met drie af kan. Kom, Gosse, lang eens die kruik aan, die daar bij den boom staat. Ik heb dorst uit louter verveling.«

Onwillekeurig deed Gosse wat hem gevraagd werd, maar hij deed het niet van harte. Hem deerde iets. Hij had er spijt van, zich te laten gebruiken als werktuig van zijn meester, die hem toch niet goed behandelde. Wel tienmaal had hij zich voorgenomen ongemerkt heen te gaan en te zien naar Holland te komen, waar hij een broeder had, die hem reeds dikwijls had uitgenoodigd; maar telkens ontzonk hem de moed, en zoo er niet iets bijzonders gebeurde, dat

hem prikkelde, zou hem de moed blijven ontbreken. Hij reikte de kruik aan Simon toe, die er een teug uit deed, en haar toen teruggaf met de woorden :

»Daar, drink zelf ook eens ; dat zal u van uw lusteloosheid genezen.«

»Ik dank u,« zei Gosse, »ik heb geen dorst.«

»Mij dunkt, Gosse,« sprak Lukas, »het zou goed zijn, als gij weer eens op den uitkijk gingt. Het wordt laat. Als zij niet binnen een half uur komt, dan zullen wij van nacht wel weer hier moeten slapen.«

»Daar vrees ik ook voor,« sprak Simon.

»Geen vrees. Al zouden het ook tien nachten zijn, die ik op den harden grond moest rusten,« zei Lukas, »dat zou mij niets deren. De vergelding wacht ons en die is heerlijk.«

»Ja, maar heer Michel is zoo scheutig niet met het geld,« zei Simon. »Als hij tien patakons belooft, dan meent hij er één.«

»En het korte verblijf in het vagevuur, en de zalige heerlijkheid dan ?« sprak Lukas, zoo ernstig mogelijk.

»Dat is nog zoo heel lang en zoo heel ver !« zei Simon op ietwat gerekten en schertsenden toon. »Maar 't zij zoo, de pastoor moet het weten.«

»Ja, hij verzekerde ons immers, dat de heilige Michael — gij weet het wel, de groote Engel met het zwaard — het hem zelf gezegd had, toen de pastoor alleen in zijn bidvertrek was.«

»Ik had het wel eens willen zien,« zei Simon, op een toon, waarvan men niet wist of 't spot of ernst was. »Doch kom, Gosse, ga op den uitkijk, en zoodra gij een van beide personen ziet, kom ons dan haastig, maar zonder veel geweld, waarschuwen. De vogeltjes behoeven er niet wakker van te worden.«

Gosse ging heen met de beweging van iemand, die lood in zijn schoenen heeft.

»Ik vertrouw dien Gosse niet recht,« zei Lukas. »Hij draalt en weifelt, en weet niet, wat hij doen of laten moet.«

»Ja,« zei Simon, »en hij zet een gezicht als een neergeslagen pannekoek. Maar wat nood! Verraden zal hij ons niet. Hij heeft immers denzelfden eed met ons gedaan, en hij weet zoo goed als gij en ik, dat de priester gezegd heeft dat hij, die een eed breekt, vervloekt is, en hem de levende wormen uit het lijf zullen kruipen. Br! ik ijs er van!«

»Neen, verraden zal hij ons juist niet,« zei Lukas, »maar hij kon wel eens door onhandigheid het heele plan bederven, en dan waren wij onze eer, de eer der heilige kerk en de tien patakons kwijt.«

»'t Laatste was nog het slimste,« mompelde Simon binnensmonds.

»Stil! stil!« zei Lukas opstaande, »ik meen iets te hooren.«

»'t Zal een kraai of ekster zijn, die verdwaald is of verschrikt door een paard, dat hij eerst voor zijn wijfje had aangezien.«

»Houd toch op met uw gekheid,« sprak Lukas fluisterende. »Er is wel degelijk iets gaande.... Ha, daar is Gosse. Nu; wat is er? Komen ze er aan?«

»Ja, beiden,« was het antwoord, »de juffer van den kant van Viersel en de wapensmid van de zijde van Borgerhout.«

»En hoe lang zou 't naar uw berekening duren, eer die beiden juist hier vlak langs het bosch komen?«

»Naar mijn gissing hoogstens een kwartier,« zei Gosse.

»Zoo,« sprak Lukas, die zich vergenoegd de handen wreef, »eindelijk zullen wij dan toch onze eer, de eer der heilige kerk en de patakons behalen!«

»Hadden wij ze maar vast!« riep Simon uit, die ook opgestaan was.

»Wat bedoelt gij?« vroeg Lukas. »De juffer — zeker?«

»Eigenlijk de patakons,« antwoordde Simon. »Want al krijgen we ook de juffer, dan raken wij die dadelijk kwijt, terwijl wij de patakons kunnen houden — als wij ze krijgen,« liet hij er zacht op volgen, zonder dat Lukas het hoorde.

»Nu mannen, goed opgepast!« zei Lukas. »Thans is het gewichtige oogenblik daar. Ieder onzer wete nu goed, wat hij te doen heeft. Wij gaan tot aan den zoom van het woud, waar de weg langs loopt, verschuilen ons tusschen 't geboomte, en als die twee vlak bij ons zijn . . . !«

»En elkander zeker omhelzen,« viel hem Simon schertsend in de rede.

»Dan springen wij met ons drieën tegelijk op hen aan. Simon en ik zullen ons van den jongen gast meester maken, en gij, Gosse, houdt de juffer zóólang vast, totdat wij den wapensmid gebonden in 't bosch gesleept hebben. Het touw hebben wij in onzen zak. Daarna zullen wij verder zien, maar zoo spoedig mogelijk naar Herenthals, langs de achterzijde van het bosch. En gij, Gosse, betoon u nu moedig. Denk aan onze eer, de eer der heilige kerk en de tien patakons!«

»En aan het korte verblijf in het vagevuur en wat er verder volgt,« merkte Simon aan.

»Zijt gij gereed?« vroeg Lukas. »Volgt mij dan. Maar wee u, Gosse, als gij draait. Dan zult gij de punt van mijn mes in uw rug voelen. Vooruit samen!«

De drie mannen slopen zacht en langzaam door het bosch naar den zoom en verscholen zich achter het geboomte.

Gosse had goed gezien. Van de oostzijde naderde juffer

Anna Vermuers, geheel onverzeld. Haar zuster had er op aangedrongen, dat zij twee stevige werklieden tot geleide zou medenemen, maar Anna had dit afgewezen, en wilde, na het veer overgestoken te zijn, alleen haar weg vervolgen. Alleen. Maar zij was immers niet alleen? Zij wandelde in 't geloof, en dat geloof is zich bewust, dat de hand des hemelschen Vaders de beste geleider is. »Jezus is met mij,« sprak zij, »ja, wat beter is, Hij is voor ons. Niet alleen dat Hij onuitputtelijk is in genade, om ons al onze zonden te vergeven, maar Hij houdt ons ook door zijn goddelijke kracht staande en beschermt ons. En moet Hij het toelaten, om redenen, die wij niet altijd terstond te weten komen, dat ons moeite en verdrukking wacht, dan is ons leed zijn leed. Hij is met ons in vreugde en droefheid en doet alle dingen medewerken ten goede. Ik vertrouw op mijn Heiland.«

En in dat geloof wandelde Anna haren weg. Nog slechts twee kleine uurtjes en zij zou tehuis zijn. Bovendien, haar vriend Floris Berthem kwam haar immers tegemoet! Zij had met hem dag en uur afgesproken, en zeker zou het niet lang meer duren, of zij zou hem zien. Als zij dit bosch voorbij was, dan breidde zich het vlakke landschap voor haar uit en kon zij ieder zien, die van verre aankwam. . . . Maar bedriegt haar oog zich niet? Ginds, waar de weg langs het bosch een kromming maakt, ziet zij iemand aankomen. Zij blijft staan om den persoon beter te kunnen onderscheiden en. . . . ja, hij is het. Het is Floris Berthem. Nu verhaast zij haar schreden, want zij heeft hem zooveel mee te deelen: haar zuster wordt langzaam beter; de kinderen waren zoo lief; zij had ook met eenige personen gesproken, die in het geheim de hervorming waren toegedaan; er begon leven te komen in Viersel, en verscheidene menschen hadden het voornemen te kennen gegeven de bijeenkomsten te Borgerhout te

bezoeken. O, zij had hem zooveel te vertellen. Daar is hij, nog eenige schreden en zij drukt hem hartelijk de hand, terwijl zij een paar minuten blijft staan om hem tijding te vragen van haar broeder. Floris heeft ook veel nieuws, goed en kwaad. Er heerscht groote gisting in de stad wegens een processie, die eerstdaags zal plaats hebben. Ook heeft de prediker Jean Taffin voorgesteld een predikstoel op de Markt te laten timmeren en een prediking voor het volk te houden. Er zijn vele stemmen hiertegen, maar men gelooft, dat de Prins van Oranje dit verbieden zal. In elk geval, de hervorming gaat goed vooruit en men verwacht, dat . . . .

Floris werd in zijn rede gestoord. Hij zoomin als Anna hebben vermoed, dat men hen bespiedt, gelijk de slang het weerlooze vogeltje, of de wolf het lam beloert. Eensklaps storten Lukas, Simon en Gosse uit hun schuilhoek tevoorschijn en . . . . in een ommezien is Floris op den grond geworpen en gekneveld, en slegen Lukas en Simon hem het bosch in met een prop in den mond om hem het schreeuwen te beletten, terwijl Gosse zich van Anna meester maakt, om haar te beletten Floris hulp te bieden.

Dit alles was het werk van een oogenblik.

Anna was een moedig meisje, volstrekt niet beducht voor gevaren en kloek in al haar handelingen. Zoodra zij zag, wat er met haar vriend gebeurde, had zij zich van Gosse losgescheurd en zich op de beide knechten van Michel geworpen, met het doel hun de prooi te ontrukken, maar een welaangebrachte stoot van Lukas deed haar achterwaarts tuimelen, zoodat zij half bewusteloos ter aarde stortte. Hierdoor verstukte zij haar voet, en toen zij weer tot zichzelf kwam, voelde zij groote pijn.

Ziende hoe men Floris, die voor de overmacht bezweek, naar het bosch sleepte, wilde zij zich voor de tweede maal

op de beide mannen werpen, doch werd thans door de pijn, die de val veroorzaakt had, en door de handen van Gosse hierin belet.

Lukas en Simon hadden hun heldendaad verricht en trokken thans Anna het bosch in, teneinde haar aan 't oog van mogelijke voorbijgangers te onttrekken.

Wonderlijk! Tot nu toe had zij zich dapper geweerd, en Gosse had gevoeld, dat een Vlaamsch meisje geen katje is om zonder handschoenen aan te pakken, en ook Lukas had een slag in 't aangezicht bekomen, als hij niet gaarne voor de tweede maal zou hebben ontvangen; — maar van 't oogenblik af, dat zij begreep dat alle tegenweer nutteloos zou zijn, besloot zij voor de overmacht te bukken, zonder evenwel te zwijgen.

»Gij kunt met mij doen wat gij wilt, booze mannen!« zei zij, »ik ben des Heeren. Geen haar zal van mijn hoofd vallen zonder zijn wil, en Hij zal niet toelaten, dat gij mij in uw macht behoudt. Ik ken u wel; gij zijt knechts van heer Michel, en waarschijnlijk laat gij u door hem gebruiken om mij in de macht van den Vlaamschen kettermeester over te leveren. Gij moest u schamen zoo iets te doen. Weet gij niet, dat gij tegen God strijdt, die ons liefheeft en wil, dat wij zalig worden door Jezus Christus!«

»Houd op met uw kettersche woorden!« zei Lukas. »Onze pastoor weet het beter. Wat hebben wij met uw praatjes van noode!« vervolgde hij, haar ruw bij den arm grijpende en haar door het bosch leidende, naar de plaats waar het paard stond. »Als gij zoo geloovig zijt, vertel het dan maar aan heer Titelman, die u wel wat anders zal zeggen.«

»Weinig goeds!« merkte Simon aan.

»Dat wacht ik ook niet van menschen en 't allerminst

van de vijanden mijns Heeren Jezus Christus !« zei Anna.

»Voort ! voort !« riep Lukas. »Weg met u.«

En onzacht trok hij haar bij den arm. Maar nu ontsnapte haar een kreet van pijn en gevoelde zij, dat zij niet verder kon gaan. Zij zonk als een machteloze op den grond ; Lukas scheen bevreesd, dat hierdoor een groote belemmering ontstaan en wellicht het plan mislukken zou. Hij trok haar met geweld in de hoogte, en bijgestaan door Simon, hief hij haar op het paard, dat door Gosse zoolang werd vastgehouden.

»Dat die kettersche niet loopen kan,« bromde Lukas Simon toe, »komt ons zeer ongelegen.«

»Ja, als een keisteen in ons brood,« merkte Simon aan.

»Het beste zal zijn,« ging Lukas voort, »dat wij zachtjes voortrijden, totdat wij buiten het bosch komen. Misschien zien wij dan wel in de rivier een schuif of een boot, die wij gebruiken kunnen om tot Herenthals, of tenminste tot aan het veer te varen, en dan kon Gosse hard doorrijden om den veerman en ook den eerwaarden kettermeester te waarschuwen. Weet gij er een beter middel op ?«

»Voorshands nog niet,« antwoordde Simon droogjes. »Misschien weet ik het morgen.«

Lukas keek hem nijdig aan.

»Gij zit ook altijd vol gekheid,« zei hij. »Wat baat het ons, dat wij morgen weten, wat wij heden moeten doen ?«

»'t Helpt in zooverre, dat wij dan weten of wij goed gedaan hebben, ja of neen. Ik doe liever morgen wat goeds dan heden wat kwaads.«

»Ja, maar dat is nu de zaak niet,« zei Lukas ongeduldig. »Wij moeten thans voort ; wij moeten handelen . . . Ik houd wat ik gezegd heb voor 't beste. Komaan, voort, Gosse. Gij leidt het paard, en wij, Simon en ik, zullen zorgen dat de

juffer er niet afvalt. Als wij onze vracht hebben afgeleverd, kunnen we hier 't een en ander halen, dat wij nu moeten achterlaten.«

»Een paar leege kruiken,« zei Simon. »Laat die maar aan den vinder. Ik verlang naar huis — en naar de patakons.«

Langzaam baande zich het paard een weg door het bosch, en met stevige hand hield Gosse het vast. Paard en geleider kenden elkander. Ware dit niet het geval, dan zouden Lukas en Simon moeite gehad hebben om juffer Anna voor neerstorten te bewaren, want het paard was jong, aan dergelijke ritjes ongewoon en schrikte voor elk onbekend voorwerp. Een tijdlang ging het goed, en eindelijk bereikten zij de grens van het bosch, en bevonden zich op een vlakke, die aan beide zijden door water begrensd was, over hetwelk een flink koeltje woei. Buiten het bosch echter wilde het paard niet zoo langzaam stappen; alsof het zich bewust was, dat het meehielp een zaak der ongerechtigheid te volvoeren, sprong het dier telkens op, en Gosse had groote moeite het tegen te houden, zoodat het niet voortrende. De arme Anna had veel te lijden; niet alleen dat haar voet haar groote pijn veroorzaakte, maar de schokken van het paard en de gedwongen houding, waarin zij zat, verzwaaarden haar lijden.

»'t Wordt een malle boel!« zei Simon. »Op deze wijze komen we eerst in 't najaar te Herenthals of bij 't veer. Zou de eerwaarde heer Titelman tot zoolang wachten? Ik — niet.«

»'t Ware beter, dat gij een goed middel bedacht om uit deze ongelegenheid te komen,« zei Lukas knorrig, »beter dan gekheid te maken.«

»Ik weet een beter middel,« zei Gosse, die tot dusver gezwegen had en blijkbaar in zijn gedachten met iets bezig was. »Ik weet een beter middel.«

»En dat is ?« vroeg Lukas haastig.

»Het paard is onder den man gewend,« was het antwoord.
»De last is hem vreemd en daar hij den sterken teugel niet voelt, doet het dier telkens pogingen dien last af te schudden.«

»Dat weten we al lang,« voegde Simon er bij. »En morgen weten we het nog beter.«

»Ja, maar wat is daaraan te veranderen ?« vroeg Lukas.

»Ik geloof,« zei Gosse, »dat het 't best zal zijn, als ik op het paard ga zitten en de juffer vóór mij neem. Gij weet, het dier kent mij, en als het mij voelt, wordt het zoo mak als een lam.«

Dat voorstel vond bijval, vooral bij Simon, wien 't verveelde in zulk een houding naast het paard te loopen, en daar ook Lukas er niets tegen in te brengen had, sprong Gosse te paard, en den teugel grijpende met zijn linker-, hield hij Anna met de rechterhand vast. Het dier voelde dadelijk, dat hij in de macht zijns meesters was, maar scheen toch niet op zijn gemak te wezen. Maar was het een vreemdsoortige last, die hem drukte, of had hij 't nu eens in zijn kop gezet obstinaat te zijn ? Misschien wel, althans hij spitste telkens de ooren, deed nu en dan pogingen om in een draf te komen, of stelde zich op zijn achterste pooten, tot groot ongerief van de arme Anna, en niet minder van Gosse, die alle krachten moest inspannen om in het zadel te blijven.

»Het beest wil met geweld eens loopen,« zei Gosse.

»Dat denk ik ook,« sprak Simon. » 't Heeft twee dagen op stal, ik meen in 't bosch stilgestaan, en wil thans eens een uitspanning genieten.«

»Ik kan 't niet langer tegenhouden,« zei Gosse, »'t beste zal zijn, dat ik 't eens ferm laat draven.«

»Maar wij kunnen zoo hard niet meedoen,« zei Simon.

»Dat behoeft ook niet. Als ik een goed eind voortgerend

ben, wend ik den teugel en keer terug. Dan zal 't wel be-
daard zijn. Wat dunkt u ?«

»Als hij ons maar niet ontloopt !« fluisterde Lukas Simon
in 't oor. »Gosse heeft kuren, evenals het paard.«

»Waar zouden zij heen ?« vroeg deze. »Zij komen immers
bij den veerman terecht ? Maar Gosse zal wel doen wat hij
zegt.«

»Nu goed dan, ga uw gang, Gosse,« zei Lukas.

Gosse behoefde 't paard niet aan te zetten. In een wenk
vloog het dier den weg op, en draafde langen tijd door.
Gosse hield juffer Anna stevig vast, stelde haar bij elken
kreet, dien zij nu en dan van angst slaakte, gerust, en zag
van tijd tot tijd om naar de beide handlangers, die verre
achterbleven en zelfs uit 't gezicht geraakten. Toen klopte
hij het paard zachtjes drie malen in de zijde, en als met
een tooverslag werd het zoo gedwee, dat het slechts zachtjes
tred voor tred voortliep.

»Juffer,« zei Gosse. »Ik wilde u een weinig aan 't oog
van die beide mannen onttrekken, om u te zeggen hoeveel
leed het mij doet, dat ik mij tot deze schanddaad heb laten
gebruiken. Zijt gij niet de zuster van den korenkooper Ver-
muers ?«

»Ja,« antwoordde Anna, »de zuster van den man, die u
eens het leven redde, zonder dat gij het wist dat hij het
was.«

»Neen, ik wist het niet,« zei Gosse, »maar nu ik het
weet, ben ik er blij om en wil alle pogingen doen om u
te redden. Maar op welke wijze is mij nog onbekend. Hoe
meer wij vooruit komen, des te nader zijn wij bij den vij-
and, die u verwacht, en zijt gij eenmaal in zijn handen, dan
is het met uw vrijheid gedaan. De kettermeester kent geen
barmhartigheid. Achter ons zijn Lukas en Simon. Met den

laatste zou ik wel klaar komen, maar Lukas is wreed en gewapend. Ik heb een oogenblik er aan gedacht met loshangenden teugel terug te draven, en het te doen voorkomen alsof 't paard op hol was, — maar vooreerst durf ik er u niet aan te wagen, en ten andere zou Lukas 't paard niet laten ontglippen; hij zou den teugel grijpen en het dier in zijn vaart stuiten, want hij is nu eenmaal in de verbeelding, dat er zijn zaligheid van afhangt.«

»Stel u gerust, God zal wel uitkomst geven,« zei Anna. »Het doet mij genoeg dat gij berouw hebt, en ik wensch van ganscher harte, dat dit u leiden zal tot schuldbelijdenis voor God, die u zijn barmhartigheid niet zal onthouden.«

Gosse zweeg een oogenblik stil.

»Daar valt mij iets in,« zei hij. »Wij zullen thans terugrijden, om geen argwaan te geven; daarna wend ik weer het paard, om andermaal terug te keeren.«

»En waarom wilt gij dit doen?« vroeg Anna. »Het harde rijden veroorzaakt mij groote schudding en mijn voet doet mij veel pijn.«

»Het doet mij leed om u,« zei Gosse, »maar houd, bid ik u, nog slechts een weinig die pijn uit. Gij moet weten, dat schipper Gelle zich hieromtrent moet ophouden, en 't verwondert mij, dat ik zijn vaartuig nog niet zie. Misschien is 't nog verre achter ons; misschien ook dichterbij dan wij vermoeden. Als wij nu een paar malen op en neder rijden, is het mogelijk dat Gelle juist hier langs komt — en dan zijt gij behouden.«

»Zooals de Heere wil,« zei Anna. »Maar wat zal er dan met u gebeuren? Ik verlang geen vrijheid ten koste van uw leven.«

»Heb daarvoor geen zorg,« was Gosse's antwoord. »Zoodra gij gered zijt, geef ik mijn paard de sporen, rijd naar het veer, zeg aan den veerman wat mij invalt en vind wel

.... besloot de Roomsche geestelijkheid haar processie te houden.

een goed heenkomen. Ik keer Antwerpen den rug toe en spoed mij naar Holland.«

»Doe zooals u 't beste dunkt,« sprak Anna. »Gered of niet gered, ik ben des Heeren dienstmaagd. Mij geschiede naar zijn welbehagen, mijn lot berust in zijn handen.«

Gosse wendde den teugel, liet een eigenaardig geluid hooren, en terstond begon het paard weer te draven. Het duurde echter geruimen tijd vóór hij de beide knechts in 't oog kreeg, daar de afstand nog te groot was ; maar toen hij hen zag, bemerkte hij tot zijn verwondering, dat Lukas en Simon hem door teekenen en gebaren wenkten om terug te keeren. Die verwondering hield echter spoedig op, want tegelijkertijd zag Gosse het beurtschip van Gelle, dat met gespannen zeilen de rivier opkwam achter Lukas en Simon. Lukas had dit niet zonder schrik waargenomen. Hij wist, dat Gelle zeer goed bekend was met juffer Anna, en begreep, dat als hij haar thans zag en herkende, de geheele onderneming in het water vallen zou.

Ook juffer Anna had het schip gezien, en dankbaar sloeg zij het oog ten hemel.

Gosse hield zich, alsof hij de wenken van Lukas en Simon niet begreep. Wel deed hij den tred van het paard in snelheid verminderen, door het dier een paar zachte tikjes in de zijde te geven, maar toch liet hij het in dezelfde richting voortgaan, terwijl hij met genoegen zag, dat het schip op het punt was van de mannen in te halen.

»Ge zijt behouden, juffer,« zeide Gosse.

»We komen bedrogen uit, Simon,« sprak Lukas, die een oogenblikje bleef stilstaan. »Die kettersche schipper zal gewis de zuster van Vermuers herkennen. Wat nu te doen?«

»Naar huis gaan en aan heer Michel vertellen, dat de haan verkeerd gekraaid heeft,« was het antwoord.

»Neen, dat doe ik niet, tenminste nog niet. Eerst wil ik nog een poging wagen. Misschien zal Gosse straks onzen wenk begrijpen en dan zich met de kettersche wel uit de voeten maken.«

En de beide handen rechttop tegen de hoeken van zijn mond zettende, riep hij zoo luid hij kon Gosse toe :

»Rijd terug ! 't Is hier niet pluis !«

Maar voor Gosse was het wèl pluis. Hij deed alsof hij niet hoorde wat Lukas riep, stapte stil door en bereikte de beide mannen juist op 't oogenblik dat het schip dicht bij hen was.

Pierre en Gelle werden zichtbaar. Zij stonden voor op het schip ; een der knechts zat bij het roer, en een ander leunde tegen den mast. De schipper en de knaap hielden het oog onafgewend naar den weg gekeerd. Reeds sedert geruimen tijd was hun de zonderlinge verschijning in 't oog gevallen van een vrouw, die tegelijk met een man te paard zat, terwijl het hun verdacht voorkwam, dat hier twee knechts van Michel op den weg liepen. Doch nauwelijks hadden zij begrepen, wie die vrouw was, of beiden riepen als uit één mond : »Juffer Anna !« en toen zij straks daarop èn uit de gebaren van Lukas en Simon, èn uit den hulpkreet van Anna konden opmaken, dat de zuster van heer Vermuers in gevaar verkeerde, gaf Gelle oogenblikkelijk bevel het zeil te strijken. Hij sprong in het bootje, dat achter het schip aandreef, maakte het los en bereikte met Pierre den wal. Dit alles was zóó snel in 't werk gegaan, dat Lukas geen tijd van beraad was overgebleven.

»Laat u zachtjes van 't paard glijden,« fluisterde Gosse juffer Anna in 't oor. »Als ge eenmaal op den grond zijt, zal ik een goed heenkomen zoeken, en daar mijn paard harder kan draven dan zij loopen kunnen, zullen Lukas en Simon wel nalaten mij te volgen.«

Voor juffer Anna bleef niets anders over dan den wenk van Gosse op te volgen.

»Juffer Anna! Juffer Anna!« riep Pierre, haar van den grond opheffende, terwijl Gosse zich haastte om weg te komen.

»Kerels, wat doet ge hier? Wat voert ge uit? Wat wilt ge?« schreeuwde Gelle, die, met een handspak gewapend, met dreigend gebaar zich naar de beide knechts wendde.

Maar dezen bleven hem het antwoord schuldig. Geile woedend, wilde de beide snoodaards te lijf, maar juffer Anna riep hem toe: »Vergeld geen kwaad met kwaad. Laat hen in de hand des Heeren!«

Deze woorden hielden den schipper van zijn aanval terug, waardoor de beide mannen gelegenheid kregen zich te verwijderen met een spoed, waaraan een haas nog een lesje had kunnen nemen.

»We zijn onze patakons kwijt!« riep Simon Lukas onder 't voortloopen toe.

»En onze eer en die der heilige kerk!« zuchtte Lukas.

»We zullen nu zeker een jaar of wat langer in 't vagevuur moeten blijven!« schertste Simon.

Wat nu volgde behoef ik u zeker niet te beschrijven. Anna werd dadelijk in het schip genomen, en nadat zij in korte woorden verhaald had wat er gebeurd was, dacht de verontwaardigde schipper er niet aan, thans zijn reis te vervolgen, maar wendde terstond het roer naar Antwerpen terug. Het was ook hoog tijd, dat Anna's voet verbonden werd. Gelle voorzag haar van zwachtels en verzachtende middelen, waardoor de pijnen zeer verminderden.

En Floris?

Het spreekt vanzelf, dat schipper Gelle het bosch niet

voorbij voer zonder naar hun vriend te zoeken. De invallende duisternis was hun daarbij niet gunstig en ook was hij niet in staat hun roepen te beantwoorden. Na lang zoeken vonden zij hem evenwel. Zijn toestand was deerniswaard, maar — gelukkig! hij was thans gered en genoot de liefderijkste verpleging, terwijl Gelle het schip met volle zeilen op Antwerpen stuurde, ten einde daar den lagen aanslag bekend te maken, opdat het volk eens de oogen zou openen voor de schandelijke handelwijze van Michel en zijn medeplichtigen.

Wat Pierre betreft, niemand was meer in zijn nopjes dan hij. Het speet hem wel, dat juffer Anna zooveel had moeten lijden, maar hij hoopte dat spoedig de tijd zou aanbreken dat Michel, op zijn zachtst genomen, uiterst verlegen langs zijn neus zou kijken.

V.

WAARIN MICHEL ONDERVINDT, DAT DE KERK NIET ALTIJD EEN VEILIGE SCHUILPLAATS AANBIEDT.

Er heerschte groote gisting in de stad. Floris Berthem had er reeds iets van medegedeeld aan juffer Anna op den weg van Viersel, en dat ik hierop terugkom dient slechts om u duidelijk met den toestand in die dagen bekend te maken.

Onder de Calvinistische predikers (wel te onderscheiden van die der Luthersche of Augsburgschè Confessie) behoorde ook Herman de Struyker of de Struiker. Daar deze naam in Vlaanderen zooveel beteekende als roover, had hij, om alle toespeling te vermijden, dien veranderd in Modet, welk woord

oudtijds de beteekenis had van bescheiden. *) Modet was een zeer begaafd man en zijn prediking had een verbazenden toeloop, ofschoon hij minder stichtelijke redenen hield dan wel gewenscht werd, en eigenlijk het volk opwond. Jammer was het dat hij geen zachtmoedig hart bezat, en zich niet tevreden stelde met het Woord Gods in eenvoudigheid te verkondigen, waardoor hij, uitmuntend redenaar als hij was, voor duizenden tot zegen had kunnen zijn. Hij miste de wijsheid en voorzichtigheid van Calvijn, de gemoedelijke vroomheid van Luther, de zachtzinnigheid van Melancton, den vromen zin van Jean Taffin, Kaspar van der Heyden en Etienne Marmier. Driftig van aard en niet vrij van geestelijken hoogmoed, scheen het er hem meer om te doen te zijn zichzelve op den voorgrond te plaatsen dan de waarachtige bekeering des volks te bewerken, en liet hij zich, bij de koortsachtige opgewondenheid dier dagen, medesleepen dingen te doen en te zeggen, die weinig nut hadden en geen stichting bevorderden.

Een paar staaltjes wil ik u hiervan mededeelen.

Het behaagde hem niet langer in een bosch, in een gehucht, onder boerenfolk te spreken. Hij wilde zijn talent meer in een stad tentoonspreiden, en om die reden had hij een gestoelte doen oprichten in het zoogenaamde Hessenhuis in de stad, teneinde aldus tot het meer beschaafde publiek het woord te kunnen richten. Zoodra de Prins van Oranje, die zich binnen Antwerpen bevond, dit had vernomen, liet hij hem verbieden den kansel te beklimmen. Modet was hierover verontwaardigd. Hij schreef het verbod van den Prins toe aan lauwheid, en hoewel verplicht te gehoorzamen, riep hij de toehoorders bijeen te Berchem, en zeide in een zijner leerredenen: »Zoo wij de vrijheid willen behalen met behulp

*) De prinses van Oranje, die niet van hem hield, zeide: dat hij eigenlijk *Immodeste* moest heeten: *Onbescheiden*.

der edelen, dan moeten wij hun eer dermate op het spel zetten, dat het hen onmogelijk is terug te keeren, en zij gedwongen worden de hervormde leer openlijk te omhelzen.« Dit gezegde was meer revolutionair dan Christelijk, meer oproerstichtend dan bevorderlijk aan het doel van God, want de bekeering, zoowel van volken als personen, geschiedt niet door kracht of geweld, maar door zijn Geest en de getuigenis van het Woord.

Eenige dagen later, toen de gisting steeds toenam, en het bekend werd, dat de Roomsche geestelijkheid een processie zou houden, bij welke eenige beelden van heiligen zouden worden rondgedragen en vertoond, zei hij tot zijn geloofsgenooten en toehoorders: »Mijn broeders, gij hebt de afgoden uit uw hart weggerukt, thans moet gij, indien gij wijs wilt handelen, ze uit uw oogen verwijderd houden.« Het is waar, deze woorden behelsden geen rechtstreeksche aansporing tot beeldstormerij, maar wezen er toch op. In onze dagen zouden zij zelfs zeer stichtelijk kunnen genoemd worden, maar in dien tijd, toen de strijd tusschen Rome en de hervorming allerhevigst was, was er niet veel noodig om het krijgsvuur aan te blazen. Toen Modet, terwijl de beeldstormerij aan het woeden was, over deze woorden werd aangevallen, verdedigde hij zich door te zeggen: »Ik dacht evenmin aan het verbrijzelen der beelden, als dat ik het uur mijns doods verwachtte.«

Hoe het zij, Modets prediking heeft niet weinig bijgedragen tot versterking der gisting, die toen gaande was. Reeds lang lag het in het plan des volks den marteldood van Fabricius te wreken, men wachtte slechts op een gunstige gelegenheid.

En deze kwam.

Te Hondshoote aan de Fransche grenzen, waar zich vele Hugenoten ophielden, had weleer Fabricius gewoond. Daar

had hij zich van de Roomsche kerk losgemaakt en het eerst het Evangelie gepredikt. Op den 14den Augustus drong het volk aldaar de kerk binnen, en uit wraak op den moord aan dien martelaar gepleegd, verbrak het alle beelden, zoowel in dit gebouw als op de wegen. Als een loopend vuur verbreidde zich deze tijding door het land, en daar er altijd menschen zijn, wier handen jeuken om kwaad te doen en wier oogen branden van begeerte om oproer te plegen, kon men wel verwachten dat Hondshoote niet de eenige plaats zou zijn, waar dergelijk geweld werd gepleegd.

Antwerpen was vol volk van allerlei slag en natie, derwaarts gelokt vooral door winstbejag, want de stad kon zich op welvaart en een uitgebreiden handel beroemen. Maar velen van dat volk waren niet in de stad gekomen om door vlijtigen arbeid hun brood te verdienen. Tal van leegloopers en oproerkraaiers wisten dat in troebel water goed visschen was, en verheugden zich over de heerschende wanorde, de onmacht van het bestuur en het toenemen der gisting, waarvan zij wel voordeel konden trekken.

Temidden nu van deze oproerige beweging besloot de Roomsche geestelijkheid, gelijk ik u reeds gezegd heb, haar processie te houden. Dat was niet verstandig gehandeld, en 't ware beter geweest, zoo zij dien optocht binnen de muren eener kerk had gehouden. De geestelijkheid vergat, dat een maand geleden het volk zich verzet had tegen het verbod der overheid om de openbare prediking bij te wonen, maar zij meende toch ook iets te moeten doen tegenover het optreden der hervormde predikers.

Bij dergelijke processien wordt een schitterende pracht tentoongespreid. Al de geestelijken in hun priesterlijk gewaad en omgeven van een menigte koorknapen en misbedienden, trekken dan uit een der kerken en houden een

omgang door de stad. In hun midden bevinden zich eenige mannen, die rijkversierde gereedschappen, reliquieën en beelden dragen, hetzij die beelden de schutsheligen der kerk, of Maria, Jozef of een der Apostelen moeten voorstellen. De geloovige Roomsche buigt zich eerbiedig neder, wanneer zulk een beeld voorbijgedragen wordt, en sluit zich dan biddende of zingende, achter de processie aan.

Een dergelijke processie had thans plaats, en alles wat Roomschgezind was, voegde zich daarbij. Maar niet alle bewoners en bezoekers van Antwerpen woonden dit kerkelijk schouwspel met ingenomenheid bij. De heffe des volks, die bij dag de kroegen en herbergen vulde, volgde de processie onder allerlei dreigende gebaren, terwijl sommigen hun geuzenliedekens zongen. Anderen schreeuwden en riepen: »'t Is al affgoderye deze processie.« »Maeyken (beeld van Maria), dit is uwen lesten feestdage, want men zal corts met u moschelen zieden.« »Andere schelmen, — dus verhaalt ons de Chronycke van Antwerpen, bladzijde 85, — en meer diergelycke hebben zeer vileynicklijk aangesproken den geestelijken staat, alsoo dat men duchte dat die processie nyet voleynde en zoude, zonder eenige confusie en ophoop.«

De markgraaf, die deze ongeregeldheden wel had voorzien, had voetknechten en spiesdragers — een soort van burgerwacht — bevolen de orde te handhaven; maar toen hij aan het hoofd van die gewapenden verscheen, werd hij met een hagelbui van steenen begroet, vergezeld van schimp- en spotwoorden, gelijk twee jaar te voren bij de terechtstelling van Fabricius. Toch liep de processie nogal draaglijk af, althans dien dag werd er geen geweld gebruikt. Het volk echter bleef ver van rustig, en dit voornamelijk om twee redenen. Voor eerst hadden zich de voornaamste edelen verwijderd. De graaf van Brederode had den raad der hervormde predikers ge-

volgd en was naar zijn stad Vianen gegaan. Die raad was wijs, want de Calvinisten, voorziende dat Antwerpen het voorbeeld van Hondshoote zou volgen, wilden vermijden dat zoowel aan hen als aan de edelen de schuld van den beeldenstorm zou worden gegeven. Ook de Prins van Oranje had zich (18 Augustus) uit Antwerpen verwijderd. Daar Prins Willem het niet met de regeering der stad eens kon worden over het bestuur der zaken, had hij zich tot de landvoogdes gewend met verzoek hem mede te deelen, hoe in deze te handelen. Maar evenals voorheen antwoordde hem Margaretha van Parma: »Kom te Brussel, daar zult gij mijn besluit vernemen en de brieven des konings zien.« Hij besloot aan die uitnoodiging gevolg te geven en begaf zich naar het hof te Brussel, vergezeld van zijn gemalin Anna van Saksen en zijn broeder Lodewijk. Dit heengaan was een stilzwijgend teeken voor de Calvinisten zich van alle gewelddadigheden te onthouden, — maar het volk begreep het anders. Het had verwacht, dat de edelen en grooten zich aan de spits zouden stellen om hun zaak uit te vechten, en thans zich hierin bedrogen ziende, besloot het zelf de handen uit de mouw te steken. Er kwam evenwel nog iets bij, dat het volk verbitterde. Het wilde Anthonie van Straelen tot burgemeester hebben, maar de landvoogdes had dit geweigerd, wijl Van Straelen in het openbaar de Luthersche geloofsbelijdenis aankleefde. Nu liet het volk zich niet langer door de beloften en vermaningen van den markgraaf bedwingen; het kwam te hoop, en op den 21sten Augustus brak de beeldstormerij los.

Een groote menigte volks, opgeruid door opgewonden sprekers, meest beschonken leegloopers, en aangevoerd door een stoelenmatter, wiens naam de historie niet de moeite waard vond om op te teekenen, drong de groote domkerk

(Onzer Lieve Vrouwe) binnen, waar zich juist eenige personen bevonden, die daar hun gebeden deden, terwijl de priester voor het altaar neerknielde. Verschrikt door het woest getier en geschreeuw zagen allen om, en toen zij die oproerige menigte bemerkten, gewapend met stokken, bijlen, hamers en mokers, wilden zij vluchten, maar wijl de uitweg afgesloten was, namen zij de wijk naar de trappen des altaars, van waar de priester haastig vertrok om zijn lijf in de sacristij te bergen.

Intusschen had het volk volstrekt geen plan die personen aan te tasten. Zij hadden slechts een spottenden glimlach voor hen veil en zagen over hen heen naar de beelden, die in de nissen en op het altaar prijkten, uitgedost met alle sieraden, die kunst en bijgeloof hun hadden toebedacht. Onder woest geschreeuw sloegen zij alles stuk, wat hun maar in handen kwam, en over de beelden, die zij zonder ladders niet bereiken konden, wierpen zij touwen, om op deze wijze de steenen gevaarten omver te trekken, die dan met donderend geweld en onder het schaterlachen der brooddronkenen nederstorten.

De schrik had eenigen der gedwongen toeschouwers dermate verlamd, dat zij geen macht bezaten om te ontvluchten, al hadden zij er de gelegenheid toe gehad. Onder deze laatsten bevond zich heer Michel. Het zou u wellicht verwonderen, dat hij hier zoo ongemoeid ter kerk kon gaan. Waarschijnlijk hebt gij gemeend, dat schipper Gelle, Floris Bert hem of heer Vermuers terstond na het booze feit hiervan kennis zouden hebben gegeven aan den Magistraat der stad, en zeker hebt gij gehoopt, dat ik u in dit hoofdstuk vertellen zou, dat heer Michel in de gevangenis was gebracht, om spoedig een onteerend vonnis te ondergaan. Doch zoover zijn wij nog niet. Laat mij u vertellen, wat er sedert dien

overval in het bosch en de bevrijding van Anna Vermuers en Floris Berthem was gebeurd.

Toen zijn zuster op dien bewusten avond niet tehuis kwam werd heer Adriaan Vermuers ongerust. In het eerst wilde hij zich opdringen, dat Anna door haar zuster was teruggehouden, maar spoedig kwam hij hiervan terug. Hij kende haar karakter ; zij was beslist in alles, en als zij haar woord had gegeven, kon men verzekerd zijn, dat zij zich slechts door overmacht zou laten dwingen om het niet gestand te doen. Ook wist hij, dat Floris Berthem haar tegemoet gegaan en evenmin teruggekomen was. Ware zijn zuster nu te Viersel gebleven, dan zou zoowel hij als Floris hiervan bericht ontvangen hebben. Hij maakte er zich nu een verwijt van, dat hij haar voor dit uitstapje verlof gegeven had ; en dat niet geheel ten onrechte, want de tijden waren te woelig dan dat een jong meisje alleen zulk een wandeling mocht ondernemen. Maar zijn berouw kwam te laat. Aan slapen viel echter niet te denken, en daar hij het nuttelooze er van inzag den weg naar Viersel op te gaan, omdat er veel zijwegen waren, van welke zijn zuster gebruik kon hebben gemaakt, besloot hij een paar van zijn korendragers in verschillende richtingen uit te zenden, met last niet naar Viersel te gaan, maar vóór het aanbreeken van den dag terug te keeren, daar zijn zuster middelerwijl kon zijn thuisgekomen, terwijl hij zelf haar komst wilde afwachten. Den ganschen nacht wachtte hij tevergeefs. De knechts kwamen terug zonder iemand gezien te hebben ; zelfs hadden zij Lukas en Simon niet opgemerkt, die dicht bij Borgerhout hen hadden ontweken. Eerst den volgenden middag werd aan de ongerustheid van heer Vermuers een einde gemaakt, toen Gelle met het schip Antwerpen had bereikt.

Gij kunt u voorstellen, wat er in het gemoed van haar

broeder omging, toen Anna hem mededeeling deed van het gebeurde, en zoo hij naar schipper Gelle's knechts geluisterd had, zou hij terstond naar het huis van Michel zijn gegaan, om daar een geduchte wraak te nemen of ten minste zou hij hem bij den Magistraat hebben aangeklaagd. Maar zoomin hij als Floris Berthem waren hiertoe te bewegen. Heer Vermuers, eenigszins vreesachtig van aard, begreep, dat, als die vermetele aanslag bekend werd, dit een groote opschudding baren en de gemoederen nog meer in beweging brengen zou dan nu reeds het geval was. En daar zag hij voor zich en zijn zuster weinig heil in, want al gebeurde het ook dat het volk zich heden met de zaak bemoeide en wraak nam op Michel, — morgen kon het blad zich wenden en de partij der geestelijken zegevieren. Zijn gevoelen was, dat voorshands niets ruchtbaar gemaakt moest worden, en hij was van de meening zijner zuster, dat Michel zijn straf niet ontgaan en nu reeds in duizend angsten verkeerden zou. Zonder groote moeite bewilligde ook schipper Gelle er in van de zaak in de eerste dagen niet te reppen, terwijl ook aan Pierre, die zich reeds voorgesteld had dat de zaniker, op zijn zachtst genomen, zou gevierendeeld worden, het stilzwijgen werd opgelegd.

Maar toch was er iets van uitgelekt. De schippersknechts hadden geklapt, en dat het nog niet tot een uitbarsting tegen Michel gekomen was, vond zijn oorzaak in den bijzonderen toestand dier dagen.

Anna Vermuers had goed gezien : Michel verkeerde sedert dien tijd in duizend angsten, niet zoozeer omdat zijn geweten hem nu en dan pijnigde, als wel dat hij wraakneming van de zijde van Adriaan Vermuers vreesde. Wat zijn geweten betreft, dit trachtte hij gerust te stellen door zich diets te maken, dat hij gehandeld had als een goedgeaard zoon

der Roomsche kerk. Die blinde man ! Maar al kwam hij er ook toe zijn geweten tot zwijgen te brengen, de vrees dat men hem te een of anderer tijd evenzoo zou behandelen, be kroop hem dermate, dat hij nacht noch dag rust had, vooral toen hij bemerkte dat de gisting onder het volk eer toe- dan afnam. Gaarne zou hij zich om eigen lijfsbehoud uit Antwerpen verwijderd hebben, maar hij kon zijn huizen, zijn korenschuren en verdere bezittingen niet aan anderen prijsgeven, en de hoop kwam weer bij hem boven, dat de tijden veranderen en zijn partij zegevieren zou. In die hoop begaf hij zich dan ook dikwijls ter kerk, niet slechts om te toonen dat hij een ijveraar was voor het Roomsche geloof, maar ook om al de heiligen te hulp te roepen in het ten onder brengen der ketterij.

Bij een van die gelegenheden vinden wij hem dan ook in Onze-Lieve-Vrouwenkerk, biddende en prevelende. Wij hebben gezien, hoe onzacht hij hierin gestoord werd en hoe hij vluchtte naar de trappen van het altaar. Ongelukkig voor hem had de priester de deur der sacristij achter zich gesloten, en thans geen weg ter ontkoming ziende, moest hij getuige zijn van het vernielen der beelden door een brood-dronken menigte. Bij iederen mokerslag werd hij door ontzetting aangegrepen, en sloeg hem de schrik zóó om 't hart, dat hij rilde en beefde als een schoothondje, en niet anders verwachtte, dan dat moker en bijlslag dier kerkschenders ook hem straks zouden treffen. De goddeloozen zijn altijd lafhartig, en gaarne zou hij op de knieën gevallen zijn en den eersten den besten man uit het volk gesmeekt hebben hem buiten gevaar te brengen, maar de vrees voor mislukking hield hem daarvan terug.

Intusschen waren de beeldstormers voortgegaan met hun vernielingswerk.

»Naar het altaar ! Naar het altaar !« schreeuwde de woeste hoop. »Daar staan nog zooveel poppetjes, die wij tot gruis moeten slaan. Naar het altaar ! Naar het altaar !«

Thans drong de bende derwaarts, dreigende, schreeuwende en tierende. Eensklaps roept een man uit dien hoop :

»Wat zie ik ! Staat daar niet Michel ? die meisjesroover ?«

»Ja, het is Michel ! De neef van den kettermeester, die juffer Vermuers zoo verraderlijk heeft laten overvallen,« riepen verscheidene stemmen. »De knechts van schipper Ge'le hebben het ons gezegd !«

»Hem moeten wij eens een lesje geven,« riep een ander.

»Wij moeten hem eens terdege afrossen !« schreeuwden sommigen.

»Hem de valsche tong uit den mond snijden !« riepen anderen.

»Neen, ik weet beter,« zei de eerste spreker. »Wij moeten hem in een nis stoppen, waar hij als een nieuwe heilige de plaats van een beeld kan innemen. Wat zal hij daar een mooi figuur maken !«

»Gekheid !« werd er geroepen. »Het beste is hem een pak slaag te geven en hem dan aan den markgraaf te zenden met de boodschap, dat wij zoo zullen doen met ieder, die zoo laag en verraderlijk handelt als hij gedaan heeft.«

»Ja — ja, dat is het beste !« werd er thans door allen geroepen. »Vooruit ! Vooruit mannen ! Pakt hem !«

Nu drong de woeste schaar op hem in. Michel, bleek als een doode, vertoonde het beeld der wanhoop. Zijn haren rezen ten berge ; zijn neus werd nog spits — zou Pierre gezegd hebben — en zijn wangen stonden hol. Waarheen te vluchten ? Achter hem was het altaar, dat opgepropt stond met een sidderende schaar, die niet anders dacht dan dat hun laatste uur was aangebroken ; terzijde was geen uitweg

en vóór hem dreigde de menigte. Waarheen? In zijn angst werpt hij zich tusschen zijn geloofsgenooten, hopende dat dezen hem tot een muur zullen verstrekken, en hen smeekend aanstarende, bidt hij hen hem te verdedigen.

»Ik zal u een handvol goude geven, als gij mij redt!« roept hij hun toe.

Maar hoe hem te redden, terwijl zij niet wisten wat hun eigen lot zou zijn? En konden zij staat maken op de belofte van een man, die bekend stond als een vrek?«

»Wij zullen uw goud wel later krijgen!« schreeuwde een kerel als een boom. »Maar eerst de straf voor het onrecht, juffer Vermuers aangedaan.«

»Genade! genade!« riep Michel, tusschen de lieven op de knieën zinkende. »Och, lieve menschen! redt mij!«

Maar die lieve menschen hadden geen greintje moed en ook geen lust tot zelfopoffering; veeleer waren zij bedacht op zelfredding, waartoe dan nu ook alle kans was, want daar het bleek dat de tempelschenders het niet op hen, maar alleen op Michel gemunt hadden, weken zij rechts en links uiteen en haastten zich de deur te bereiken, hem alleen latende met zijn vijanden.

Michel lag nog altijd op de knieën en riep alle heiligen te hulp, maar die hoorden hem niet, daar zijzelven in stukken en brokken op den grond lagen. In vertwijfeling wierp hij zich geheel ter aarde, met het hoofd op de trappen gebogen. Hoopte hij soms, dat nu hij de vijanden niet zag, zij hem ook niet konden zien? Die hoop zou hem op een ruwe wijze worden ontfroefd. Een der grootste kerels pakte hem op onbeschofte wijze bij den hals, en alsof hij een ledige korenzak geweest ware, werd Michiel door hem opgeheven, een oogenblik in de hoogte gehouden en toen op zijn voeten gezet.

»Genade ! barmhartigheid !« schreeuwde Michel.

»Wat genade ! Genade met een end touw over de ribben!« was de uitroep.

En te gelijker tijd werd het end touw opgeheven.

»Genade ! genade !« kermde Michel. »Alle heiligen zullen u zegenen, als gij mij laat gaan.«

»Wij willen u ook niet houden !« riep de woeste man, »maar eerst wat op je ribbenkast. Daar ! pak aan !«

En de slag, dien Michel ontving, kwam zoo sterk neer, dat hij ineenkromp van pijn.

»Rammel hem goed af, Dirk ! Rammel op, Dirk !« riepen wel twintig stemmen. »'t Zou wel jammer zijn, als hij een klap te weinig kreeg.«

Voor de tweede maal werd het touw opgeheven en . . . .

Plotseling hield iemand den arm van den ruwen gast tegen.

»Oefen geen eigen recht uit, Dirk !« sprak een stem.

De door zichzelf aangestelde beul zag nu om.

»Heer Vermuers !« riep hij uit, terwijl hij den arm liet zakken. »Gij — gij hier, om mij te beletten den man, die u en uw zuster zoozeer beleedigd heeft, te straffen ! Ik dacht veeleer, dat gij ons er toe zoudt aanmoedigen, nietwaar, mannen ?«

»Ja — ja !« schreeuwde de bende.

»Neen — neen !« zei Vermuers. »Niet alzo, mannen ! Toen ik daar straks naar den korenzolder ging, vernam ik van een mijner knechten, wat hier gaande was, en heb ik mij hier heengespoed, om u te verhinderen dien man eenig leed te doen. Laat hem loopen.«

»En weet gij niet, dat hij een aartsschelm is ?« schreeuwde er een.

»Hij is een woekeraar ! Hij heeft mijn vader in het ongeluk gestort !« riep een ander.

»Hij zuigt ons het bloed uit !« krijschten vele stemmen.

»Naar de galg! Naar de galg met hem!«

Naarmate de woeste bende schreeuwde en Michel met verwijtingen overlaadde, werden de hartstochten geweldiger, en zoo het ontzag, dat de kerkschenders voor den broeder van Anna hadden, hen niet voor 't oogenblik had teruggehouden, zouden zij gewis met Michel gehandeld hebben als met de beelden. Maar slechts kort duurde deze weifeling. Bevreesd dat Michel aan hun wraakoefening ontsnappen zou, schaarden zij zich dicht bijeen en hun bijlen en mokers hoog opheffende, schreeuwden zij:

»Geen praatjes! Geen praatjes! Hij moet zijn loon hebben! Vooruit Dirk! Pak hem bij de kluiven!«

»Vermuers!« smeekte Michel met bevende lippen, »red mij!«

»Vlucht naar mijn huis,« fluisterde Vermuers hem toe. »Ik zal u met mijn lijf dekken. Vlucht van pilaar tot pilaar totdat gij den uitgang bereikt. In mijn huis zullen die woestaards niet durven dringen. Ik zal u beschermen.«

En het woord bij de daad voegende, plaatste hij zich vlak voor Michel en weerde de mannen af, die op hun slachtoffer indrongen.

»Vlucht, vlucht!« fluisterde Vermuers hem nogmaals toe, ziende dat Michel besluiteloos bleef. En zich tot de mannen wendende riep hij hun toe, met een moed, die hem anders niet eigen was:

»Ik zal niet dulden, dat gij hem eenig leed toevoegt! Ik zal hem beschermen, en eerst zult gij mij moeten dooden, vóórdat gij hem eenig geweld aandoet. Wilt gij dat?«

»Neen — neen!« riep het volk. »Dat niet! Gij zijt onze weldoener. Maar hem, hem moeten wij hebben!«

»En hem — ik herhaal het — zult en moogt gij niets doen!« zei Vermuers op beslisten toon, terwijl Michel zich achter hem verwijderde.

»De kerel, de vrek, de uitzuiger, de verrader der ketters wil ons ontsnappen!« riep de bende als uit één mond.
»Dirk, houd hem vast!«

Maar Dirk scheen eensklaps tot andere gedachten gekomen te zijn. Wat de oorzaak hiervan geweest is, weet ik niet zeker. Sommigen gelooven, dat Vermuers hem een goudstuk in de hand gedrukt heeft; anderen zijn van gevoelen, dat Dirk weekhartig was geworden, — hoe het zij, Dirk talmde en draalde — en hierdoor gelukte het Michel, achter het volk om, te ontwijken en zich naar den uitweg te spoeden. Zoodra de bende dit zag, stormde zij — thans zonder Dirk — naar voren en wilde hem den pas afsnijden, maar Michel, met de hoop van een drenkeling, die het laatste middel ter redding niet onbeproefd laat, doet twee, drie haastige sprongen en — is buiten de kerk, terwijl hij naar de dichtbij gelegen woning van Vermuers snelt, achtervolgd door de schreeuwende en tierende menigte.

VI.

WAARIN DE WAARHEID VAN HEBR. IV : 12 BEVESTIGD WORDT.

Ongeveer terzelfder tijd dat de domkerk het tooneel was van de baldadigheden, die ik in het vorige hoofdstuk beschreven heb, bevonden zich drie personen in de huiskamer van den heer Vermuers, namelijk zijn zuster Anna, de predikant Etienne Mermier en Floris Berthem. De eerste zag er nog een weinig lijdend uit, tengevolge van de geleden ruwe behandeling door de beide knechts van Michel. Wel

was de pijn in den voet zeer verminderd, maar had toch een zwakte nagelaten, die haar nog belette uit te gaan. Voor de naaste omgeving van het gezin was de oorzaak hiervan niet verborgen gebleven, en daar ook eenige vertrouwde vrienden kennis van het ongeval verkregen hadden, behoeft het ons niet te verwonderen, dat Etienne Mermier zijn belangstelling wilde betoonen door haar een bezoek te brengen. Vergezeld van Floris Berthem, die geheel hersteld was, begaf hij zich tot haar.

Juffer Anna was hoogst verblijd met dit bezoek. Het deed haar slechts leed, dat haar broeder juist afwezig was, daar zij zoo gaarne getuige zou geweest zijn van een gesprek tusschen beide mannen. Mermier deelde haar belangrijke bijzonderheden mede over den vooruitgang der hervorming hier te lande, maar verheelde niet de gevaren, die dreigden. De landvoogdes, zwak en aarzelend als zij was, wilde geen strenge maatregelen nemen, en tegenover Granvelle, haar raadsman, die haar gedurig tegen de hervormden opstookte, stond Prins Willem van Oranje, die met zijn broeder Lodewijk van Nassau hun belangen en rechten verdedigde. Hij voorzag echter, dat de woeste beweging, die thans het land beroerde, wrange gevolgen zou hebben, want naar zijn meening zou Filips van Spanje daarin aanleiding vinden om vreemd krijgsvolk naar de Nederlanden te zenden, oogen-schijnlijk om de rust te herstellen, maar eigenlijk om de inquisitie te stijven en de ketters te straffen. Hij drukte zijn wensch uit, dat dit nooit gebeuren mocht; maar zoo deze donkere wolk over het vaderland moest losbarsten, dan hoopte hij, dat de hervormden getrouw zouden blijven aan hun belijdenis, tot eer van God, ter beschaming hunner tegenstanders en tot opwekking der geloovigen.

»Wij zullen dan,« dus ging hij voort, »zware dagen be-

leven, dagen van angst en benauwdheid, dagen van tranen en smart. Maar daartegenover staat, dat hoezeer ook het vleesch lijdt, de geest juichen kan, omdat hij in God een uitnemenden Vertrouster heeft. Vindt Hij het noodig en goed, dat wij in lijden komen, Hij zal niet van ons wijken, maar ons, zoo wij getrouw zijn, zijn heerlijkheid binnenleiden. Door lijden tot heerlijkheid! Dat is de weg geweest van onzen Zaligmaker, en er is ook geen andere weg voor de zijnen gebaand, die zijn heerlijkheid willen deelachtig worden.«

»En,« voegde Floris Berthem er bij, »zoo wij om Jezus' wil, dat is met Hem lijden, laat ons bedenken, dat de verdrukking dezes tijds zeer haast voorbijgaat. Nog slechts een korten tijd, en wij zijn bij den Heere, waar geen vijanden ons meer beloeren, noch smarten ons treffen, maar waar door ons eeuwige vreugde en zaligheid genoten zullen worden.«

In dit oogenblik werd de huisdeur, die waarschijnlijk opengestaan had, met zulk een geweldigen slag dichtgeworpen, dat het huis er van dreunde, terwijl tevens uit de verte een woest geschreeuw hoorbaar werd.

»Wat zou dat zijn?« riep juffer Anna, die naar de kamerdeur ging.

»Blijf hier!« zei Floris, »ik zal zelf gaan zien, wat er gebeurt. Ik denk, dat een baldadige u slechts heeft willen verschrikken.«

»Neen,« hernam Anna, »'t is iets meer dan dat. Hoort ge niet die wilde kreten in de verte? En als ik bedenk, hoe onrustig het dezer dagen in de stad is, hoeveel vreemd volk zich hier ophoudt en waartoe een opgewonden bevolking kan komen, als zij het voorbeeld der beeldstormers van Hondshoote wil navolgen, — dan vrees ik, dat dit geraas iets meer beduidt. Tot mijn spijt is mijn broeder niet tehuis en zal ik . . . .«

Zij werd belet met spreken voort te gaan door hevige slagen op de huisdeur, vergezeld van nog heviger geschreeuw.

Etienne Mermier en Floris Berthem wilden haar terughouden, maar Anna liet zich niet afwijzen en verliet de kamer, gevolgd door de beide gasten. In 'tzelfde oogenblik trad de dienstmaagd haar verschrikt tegemoet.

»Ach, juffer,« riep ze handenwringend uit, »wat moet ons nu overkomen! Daarbuiten schreeuwt een groote hoop volks, die met geweld naar binnen wil. En aan de trap staat heer Michel, bevende en ontroerd. Hij smeekte mij hem te verbergen . . . O, hoor eens hoe het volk schreeuwt en tiert! Ach, ach! wat zal er van ons worden?«

»Wees niet zoo bevreesd,« zei Anna. »Bedenk dat wij in des Heeren hand zijn.«

En zonder zich verder met de jammerende dienstmaagd in te laten, trad zij de gang in, waar zij weldra Michel gewaar werd, die beefde en sidderde als een espenblad. Zij kon echter niet hooren, wat hij in zijn angst haar toeriep, zoowel wegens het geschreeuw daarbuiten als door de slagen, die op de deur vielen.

»We willen naar binnen!« riepen eenigen. »We moeten Michel hebben, Michel den valschaard!«

»Als we hem krijgen, zullen wij hem levend villen!« schreeuwden anderen.

»Stoot de deur open, mannen! Tsa, stoot open!«

»Een balk, een balk!« riepen anderen; »we moeten een balk nemen en de deur open rammeien. Dan zullen we hem wel krijgen en ons niet door de praatjes van heer Vermuers laten verbluffen. Hij is veel te goed voor zoo'n lagen kerel! Stoot open, mannen! Stoot open!«

Hevig was het getier en verschrikkelijk waren de slagen, die thans op de deur neerkwamen.

»Heer Michel!« vroeg Anna, »hoe komt gij hier? Wat is er geschied?«

Michel deelde haar kuchend en hijgend in korte woorden mede, wat er in de Domkerk was gebeurd.

»En heeft mijn broeder u gezegd,« hernam Anna ernstig, »dat ge in ons huis veilig zoudt zijn? — Welnu, dan zult ge ondervinden dat dit, met Gods hulp, waar is. Niemand zal u eenig leed toevoegen. Gij zijt mijn vijand, — maar ik zal u toonen, dat het mogelijk is te zegenen hem, die ons vervolgt. Zelfs ten koste van mijn leven zal ik u redden.«

»Maar juffer Anna,« sprak Floris, »bedenk, gij zijt een zwakke vrouw, die . . . .«

»Die haar kracht van boven ontvangt,« viel Anna hem in de rede.

»Maar hoe hem te redden?« vroeg Mermier.

»Ach, verberg mij! Red mijn leven!« smeekte Michel.

Hun woorden waren bijna niet hoorbaar door het gedreun der slagen en het woest getier daarbuiten.

»Ik weet slechts ééne plaats, waar gij veilig zijt,« zei juffer Anna, terwijl een blos haar wangen kleurde. »In mijn slaapvertrek. Daar is een kast, die u opnemen kan en . . . . Maar haast u. Klim de trappen op. Ik zal u volgen en u boven den weg wijzen.«

Michel haastte zich de trap te bereiken, gevolgd door juffer Anna, terwijl Mermier en Floris voor de onderste trede bleven staan. Doch nauwelijks was Anna eenige treden opgeklimmen — of daar bezweek de deur; de donkerheid, die in het voorhuis heerschte, werd weggenomen, en nu kon Anna, die verschrikt omzag, de geheele woeste bende overzien.

»Waar is hij? Waar is die aartsschelm, die valschaard?« riep het volk.

»Ziet, daar staat hij boven op de trap!« schreeuwden eenige stemmen. »Haalt hem er af, gooit hem naar beneden.«

Zonder de minste aarzeling, en alsof zij heer en meester waren om te doen wat zij wilden, duwden de communiten van Antwerpen Mermier en Floris met geweld op zijde, zwaaiden hun stokken onder groot geschreeuw en stormden als bezetenen de trap op — drie, vier treden.

Maar plotseling bleven zij staan, of liever gezegd, eensklaps weken zij terug. Kwam hun dan een van het hoofd tot de voeten gewapend man, een Goliath tegemoet, of werden zij door een hagelbui van kogels of steenen ontvangen? Niets daarvan. Wij lezen in den Bijbel, dat toen Jezus zich eens te Nazareth bevond, en daar in de synagoge een strafrede hield tot het volk, zij allen vervuld werden met toorn en Hem naar buiten drongen op den top des bergs, met het doel om Hem van de steilte af te werpen. »Maar Jezus — dus lezen wij — door het midden van hen doorgegaan zijnde, ging weg.« Iets dergelijks, maar op minder verheven wijze, had thans hier plaats.

Het volk, zei ik, week terug, want voor hen stond juffer Anna, die met geen andere wapenen hen tegenhield dan haar uitgebreide armen, waarmee zij den doortocht afsneed en den man, dien zij zochten, beschermde. In haar blik lag iets verhevens, iets waardigs; uit haar oogen straalden een gezag en een kracht, genoegzaam om de gansche schaar te bedwingen. Zonder nog een enkelen klank te uiten, zonder een machtwoord te spreken, stond het volk beneden in het voorhuis als verplet, alsof zij allen een slag in het aangezicht hadden gekregen, terwijl de mannen, die zich op de trap hadden gewaagd, achteruit stoven alsof zij een spooksel, een verschijning gezien hadden.

Indien juffer Anna deze houding eenige oogenblikken be-

waard had, misschien zou dan het volk stilzwijgend afgedropen zijn. Misschien ook niet, want buiten het huis stond een opeengepakte menigte, die niet zien kon wat daarbinnen voorviel en dus geen getuige was van de majesteit eener in God geloovige ziel. De menigte, ongeduldig als zij was om haar slachtoffer in haar macht te krijgen, — gelijk de hond, die niet rust vóór hij het opgejaagde hert tusschen de tanden heeft, — ging voort met haar woest getier, en naarmate haar ongeduld onbevredigd bleef, drong zij naar binnen, dreigende en scheldende, tot ook zij getuige werd van het tooneel vóór hen op de trap.

Maar juffer Anna wilde niet zwijgen. Gedachtig aan de woorden, die Etienne Mermier straks tot haar gesproken had, en opgewekt door de beweging van het oogeblik, meende zij geroepen te zijn van haar Zaligmaker te getuigen. Immers, zij geloofde dat het grootste deel van dit volk in onkunde verzonken lag, de Schrift niet kende en bijgevolg ongeloovig was. Nu bestond er, naar haar overtuiging, geen beter wapen om dit ongeloof te keer te gaan dan de Heilige Schrift, het Woord Gods, dat tot zaligheid is voor een ieder, die gelooft. Dat Woord is in staat de hardste harten te verbreken en de woedendste hartstochten te temmen, tot eer van God en tot heil der menschheid.

»Wat wilt gij, mannen?« vroeg zij met waardigheid. »Wilt gij het verderf van een weerloos man, die herwaarts is gevlucht en een schuilplaats zoekt in dit huis? Schaamt u, dat gij zóó woest handelt, alsof gij Turken of heidenen waart, in plaats van menschen, die den naam van Christenen dragen.«

»Maar hij is uw vijand!« riep er een, hoewel niet meer zoo ruw als zoeven.

»Mijn vijand?« hernam Anna, »Ik geloof, dat gij u vergist. Ik houd het er voor, dat hij thans veeleer mijn vriend

„Luistert, mannen!” zei zij, het boekje openende.

is. Maar aangenomen eens, dat hij mijn vijand ware, — ik vraag het u op uw geweten, ik vraag het u op grond van de algemeene menschenliefde: mogen wij dan kwaad met kwaad vergelden? Heeft Jezus, de hoogheerlijke Zone Gods, niet gezegd: Hebt uw vijanden lief, zegent hen, die u vervloeken, bidt voor degenen, die u geweld aandoen? En hebben wij dan het recht dat gebod te overtreden? Hoe treurig zou het met u gesteld zijn, als gij stondt voor den rechterstoel Gods en Hij u vroeg, of gij zijn gebod — dit zijn gebod — gehouden hadt? Weet gij niet, dat er een plaats des verderfs is, waar allen zullen komen, die moedwillig des Heeren gebod overtreden hebben? God beware er u voor!«

Zij hield een oogenblik stil, om te zien welke uitwerking deze woorden op het gemoed van het volk hadden. En inderdaad, die uitwerking was treffend. Allen zwegen en niemand waagde het zelfs den blik te slaan naar Michel, die op de bovenste trede stond en niet minder getroffen was door het indrukwekkende van dit voorval. Thans meende juffer Anna het oogenblik gunstig om nog meer te spreken. Zij greep in haar tasch en haalde er een der kleine Vlaamsche bijbel-tjes uit, die destijds reeds zeer verspreid waren.

»Luistert, mannen!« zei zij, het boekje openende, »ik zal u betere woorden doen hooren dan gij straks hebt uitgeschreeuwd. Het zijn woorden des levens, woorden door onzen Zaligmaker gesproken. Luistert!«

En met een heldere stem, die door het gansche voorhuis klonk, las zij het volgende:

„Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eeniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

„Want God heeft zijn Zoon niet gezonden in de wereld, opdat

Hij de wereld veroordeelen zou, maar opdat de wereld door Hem zou behouden worden.

„Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld; maar wie niet gelooft, is alreede veroordeeld, dewijl hij niet gelooft in den naam van den eeniggeboren Zoon van God.

„En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hun werken waren boos.

„Want een iegelijk, die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijn werken niet bestraft worden.

„Maar wiè de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.”

»Ziet, mannen!« dus ging zij voort, »indien de Heere zulke gedachten had als gij, dan zouden verwoesting en verderf ons lot wezen, en wij zouden moeten zwijgen en het rechtvaardige daarvan erkennen, daar wij allen groote zondaars zijn. Maar God heeft betere gedachten over ons. Hij wil de wereld, de zondaren behouden, en daartoe gaf Hij zijn Zoon. Hij heeft zijn eigen gebod in de hoogste mate vervuld, want wij waren zijn vijanden, en in plaats van ons in zijn toorn te verdelgen, bood Hij ons het eeuwige leven en de zaligheid aan. Doet nu gelijk uw Heiland gedaan heeft: hebt lief uw vijanden. Ja, wat het allerheerlijkste is: geloof dat Hij u liefheeft, valt voor Hem neder, belijdt Hem uw zonden, bidt Hem om vergeving, smeekt Hem om de reiniging uws harten door zijn Heiligen Geest — en dan zult gij zien dat er in u een groote verandering des harten plaats vindt, en dat het uw lust zal worden God in waarheid en liefde te dienen! . . . . Gaat thans in vrede naar uw huis, denkt over deze dingen na en kiest wat tot uw eeuwigen vrede dient!«

Van het Woord Gods staat er geschreven, dat het levend en krachtig, een vuur, een hamer is, die verbrijzelt, machtig

tot bekeering der zielen en om het gedrag te zuiveren. Dit bleek ook hier.

Toen juffer Anna zweeg, bogen al die mannen het hoofd, zagen elkander stilzwijgend aan, en ten bewijze dat het vuur der hartstochten — althans voor een poosje — uitgedoofd was, maakten zij zich gereed het voorhuis te verlaten. In dit oogenblik drong Etienne Mermier tusschen hen door, plaatste zich op een der treden van de trap en zeide :

»Gij hebt gehoord, wat tot u gesproken is. Weest nu niet slechts hoorders, maar daders van het Woord. Daartoe gebiede de Heere zijn zegen !«

En hierop zijne armen en handen zegenend over de schare uitstreckende, sprak hij :

»De Heere zegene en behoede u ! De Heere doe zijn aangezicht over u lichten en zij u genadig ! De Heere verheffe zijn aangezicht over u en geve u vrede ! Amen.«

En onder den heiligen indruk dezer woorden verliet het volk het huis.

Bijna op hetzelfde oogenblik betrad heer Vermuers zijn woning. Hij had zich zoo snel mogelijk huiswaarts gespoed, om zijn zuster te hulp te komen, in de verwachting dat Michel zijn raad had opgevolgd. Maar de toegang was hem afgesneden door de groote menigte volks, die tot aan het einde der straat stond opgehoopt, en geduldig moest hij den afloop afwachten, — geduldig in het bewustzijn van zijn plicht gedaan te hebben.

En thans stond hij met zijn zuster en de beide vrienden tegenover Michel, die zulk een uitkomst geenszins verwacht had, en wiens hoofd brandde van de vurige kolen der Christelijke liefde. Zoo hij het nooit te voren geweten had, thans had hij ten minste gezien welk een kracht het Woord Gods uitoefent ; thans had hij gehoord van een liefde, die niet

zichzelve zoekt, maar het heil van anderen begeert; thans wist hij wat hij doen moest om zalig te worden, beter dan hem ooit zijn priesters geleerd hadden.

Of het een blijvenden indruk op hem gemaakt heeft? Ik kan het niet bevestigen, maar wil het hopen. Dit althans is waar, dat hij zijn dankbaarheid betuigde aan heer Vermuers en dat Anna verblijd was, toen hij schuld beleed. Dien dag bleef hij de gast des huizes. De stad was te veel in oproer dan dat hij het wagen durfde vóór donker huiswaarts te gaan, en eerst toen de avond ingevallen was, sloop hij stilletjes naar zijn woning, om daar over het gebeurde na te denken.

Voor het oogenblik leggen wij hier de pen neer, daar ons verhaal ten einde is. Ik wil u nog slechts het een en ander van de overige personen mededeelen.

Schipper Gelle, die met Pierre juist afwezig was, toen het oproer en de beeldstormerij binnen Antwerpen losbarstten, mocht bij zijn terugkomst getuige zijn, hoe de hervorming zich in de stad had uitgebreid en hoe de predikers vrijheid verkregen hadden tot het bouwen van kerken, waarin zij het Woord Gods vrijelijk mochten verkondigen. Doch niet lang mocht hij zich hierover verheugen. De voorspelling immers van Etienne Mermier kwam weldra in vervulling, want terwijl de hervormden het Evangelie des vredes predikten, teekende Filips van Spanje te Segovië een decreet, waarbij hij Alva naar de Nederlanden zond, om de inquisitie met alle gestrengheid te handhaven en de ketters te vuur en te zwaard te verdelgen.

Lukas en Simon kwamen er zoo goed niet af als hun heer. Verhinderd om zich op Michel te wreken, keerde zich de woede des volks tegen de beide knechts, en 't was Dirk,

bijgestaan door een tal van reusachtige kerels, die de knechts op een dracht slagen onthaalde, bij welke straoefening Simon allen lust tot schertsen ontging en Lukas de eer van al zijn heiligen vergat. Het volk echter hield vier dagen vol met het vernielen der beelden in de kerken, — een daad, die niet slechts door Roomschen, maar ook door alle weldenkende Protestanten verafschuwd werd.

Anna Vermuers was en bleef in waarheid een Christelijke heldin. Op de lange lijst der veroordeelden, voorkomende in authentieke stukken en berustende »en la chambre des comptes du Roy nostre sire à Bruxelles«, 1566—1569, komt ook haar naam voor onder hen, die ten eeuwig en dage gebannen zijn. *) Daar mij de oorspronkelijke processtukken ontbreken, kan ik u niet mededeelen, wie haar aanklager of verrader geweest is. Ik vermoed echter niet zonder grond, dat heer Adriaan Vermuers met zijn zuster in 1567 Antwerpen verlaten en zich metterwoon in de Noordelijke provinciën gevestigd heeft, zoodat bijgevolg juffer Anna bij verstek zou zijn veroordeeld geweest.

Wat Pierre de Decker en Floris Berthem aangaat, ik hoop in een volgend verhaal u meer van deze vrienden te vertellen. Tot zoolang, vaarwel!

---

*) Die lijst bevindt zich in het werk: *L'inquisition et la Réforme en Belgique* par Charles Kahlenbeck, Bruxelles et Leipzig 1857.

I N H O U D.

Hoofdst.	Bladz.
I. Waarin wij met het gezin van een Antwerpschen korenkooper bekend worden	5
II. Waarin Pierre een' staaltje geeft van zijn ondeugendheid	15
III. Waarin wij een prediking en een doopsbediening in de open lucht bijwonen	33
IV. Waarin een aanslag op de vrijheid van juffer Anna beproefd wordt.	49
V. Waarin Michel ondervindt dat de kerk niet altijd een veilige schuilplaats aanbiedt	68
VI. Waarin de waarheid van Hebr. IV : 12 bevestigd wordt	82
